

DIDELIS SOVIETŲ PRALAIMĖJIMAS Į PIETUS NUO ILMENIO EŽERO

Visiškai sunaikintos 3 sovietų armijos, o kitos trys smarkiai sumuštos

Vokiečiai paėmė 53.000 belaisvių. Dėl šio pralaimėjimo Petrapilio padėtis pasidarė visiškai beviltiška

VYRIAUSIOJI FIURERIO BŪSTINĖ IX. 16. Vyriausioji kariuomenės vadovybė praneša:

Srityje, esančioje į pietus nuo Ilmenio ežero, paskutinėmis savaitėmis buvo galutinai sumuštos stiprios sovietų 11-sios, 27-sios ir 34-sios armijų jėgos. Tas sovietų armijas sumušė vokiečių kariuomenės daliniai, vadovaujami generolo pulkininko Buscho. Vokiečių sausumos kariuomenės dalinių veiklą rėmė oro laivyno junginiai, vadovaujami generolo pulkininko Kellerio. Buvo visiškai sunaikintos devynios priešų divizijos. Dar kitos devynios priešų divizijos buvo sumuštos, padarant sovietams didžiausią nuostolių užmuštais ir sužeistais. Į mūsų rankas pateko daugiau kaip 53.000 belaisvių. Buvo paimta arba sunaikinta 320 šarvuotųjų, 695 įvairių rūšių patrankos ir daug karo medžiagos.

BERLIN. IX. 16. Jungtinių Valstybių karo laivyno ministeris Knoxas mėgino interpretuoti vadinajamąjį Roosevelto įsakymą šaudyti ir, kaip šiandien konstatuojama vokiečių politiniuose sluoksniuose, nužengė ta linkme dar toliau, negu pats Rooseveltas. Savo neoficialiuose pareiškimuose jis savotiškai patikslina tokius dalykus, kuriuos Rooseveltas norėtų savais sumetimais nusišlepti, tesiekdamas vieno tikslo — pasislinkti dar arčiau į karą. Esmėje Knoxas, pagal tų pačių vokiečių sluoksnių įvertinimą, daro lygiai tą patį, ką seniai daro ir kiti Jungtinių Valstybių prezidento klišos nariai: neoficialiai paaiškina tai, ką jų vyresnieji, atsižvelgdami į tam tikras krašto nuotaikas, stengiasi palikti neaiškume. Ryšium su tuo pažymimas naujas potvarkis, pagal kurį Amerikos laivams dabar leidžiama vykti į tam tikras Didžiosios Britanijos dalis — tarp kita ko, „į angliškąjį Egiptą“, — kas ligi šiol, remiantis vadinamuoju įstatymu, jiems buvo draudžiama. Kad šis įstatymas būtų buvęs pakeistas konstitucijos keliu, apie tai nieko nežinoma. Tai yra juo idomiiau, kad čia tvėli labai savotiškai nušviečiama demokratinė sistema, kuri apeliuoja į veiklancius įstatymus, bet jų vis tiek nepaiso.

VYRIAUSIOJI FIURERIO BŪSTINĖ IX. 16. Vyriausioji kariuomenės vadovybė praneša: Ukrainoje vokiečių kariuomenės junginiai, sėkmingai remiami aviacijos, drąsiai puldami sudarė sustiprintus tiltus per svarbiausias plačios žemutinės Dniepro tekmes vietas. Pavykus po kelias dienas trukusių

Per žemutinį Dnieprą vokiečių divizijos prasiveržė toliau į rytus

kovų atlaikyti tuos tiltus nuo smarkių priešų puolimų, remiamų iš dalies šarvuotųjų, o taip pat tų tiltų zona išplėtus,

vokiečių divizijos plačiu frontu prasiveržė dabar pro juos toliau į rytus.

Srityje į pietus nuo Ilmenio ežero, kaip jau pranešta specialiaame komunikate, pastarosiomis savaitėmis vokiečių kariuomenės daliniai, vadovaujami generolo pulkininko Buscho ir remiami aviacijos junginių, kuriems vadovauja generolas pulkininkas Kelleris, sudavė lemiamą smūgį stiprioms sovietų 11-sios, 27-sios ir 34-sios armijų pajėgoms. Devynios priešų divizijos visiškai sunaikintos, o devynios kitos sumuštos, padarant priešui didžiū-

liū nuostolių užmuštais ir sužeistais. Į mūsų rankas pateko daugiau kaip 53.000 belaisvių, 320 šarvuotųjų, 695 įvairių rūšių patrankos ir didelis kiekis karinės medžiagos buvo paimta arba sunaikinta.

Kovodama prieš anglų tiekimo laivininkystę, vokiečių aviacija dienos metu sunaikino į vakarus nuo Hebrido salų vieną 7.300 tonų talpos tanklaivį. Praėjusią naktį buvo padegti plaukusieji laivų vilkslinėje netoli Anglijos du dideli prekybos laivai, jų tarpe vienas transporto laivas.

Šiaurės Afrikoje vokiečių kariuomenės daliniai atliko sėkmingą puolimą šarvuotais Sollumo fronte žvalgybos tikslais. Prie Tobruko po smarkios kovos paimta viena

svarbi aukštuma. Per oro kovas, o iš dalies zenitinės artilerijos dėka, Šiaurės Afrikoje rugsėjo 14 d., neturint jokių nuostolių savo pusėje, buvo numušti aštuoni anglų lėktuvai.

Anglų lėktuvų mėginimai pulti vakar Vokiečių įlanką ir Olandijos pajūrį liko be pasekmių. Naikintuvas numušė du priešų lėktuvus. Anglų lėktuvas praėjusią naktį numetė bombų ir įvairias šiaurės vakarų Vokietijos vietas. Civilinių gyventojų tarpe, ypač Hamburgo mieste, buvo užmuštų ir sužeistų. Nakties naikintuvas ir zenitinė artilerija numušė devynis puolusius bombonešius.

BERLIN. IX. 16. Dėl šios dienos kariuomenės vadovybės pranešimo

Smarkus vokiečių puolimas prie Solumo

Anglų kariuomenė buvo priversta trauktis

ROMA. IX. 16. Vyriausiasis kariuomenės štabas praneša:

Vokiečių motorizuotieji vienetai, remiami ašies valstybių karinių oro pajėgų rugsėjo 14 ir 15 d. d. atliko smarkų puolimą, nukreiptą į Egipto teritoriją į rytus nuo Solumo, kur anglų kariuomenės daliniai buvo priversti pasitraukti. Vokiečių ir italų naikintuvas pakartotinai puolė priešų karines oro pajėgas. Per tuos puolimus buvo numušta iš viso 12

priešų lėktuvų. Dešimt mūsų lėktuvų negrįžo. Į kitus lėktuvus buvo pataikyta, ir juose buvo keli sužeisti įgulos nariai. Kiti italų karinių oro pajėgų vienetai dar kartą nakties metu puolė Tobruką ir Marsą Matruko sritį. Bombomis buvo pataikyta į sustiprinimų įrengimus ir į kariuomenės stovyklas, kur kilo gaisrai. Taip pat buvo numesta bombų ir sunkvežimių telkinius ir į geležinkelio įrengimus. Priešų lėktuvas be pa-

sisekimo bombardavo Bengazį.

Rytų Afrikoje pasireiškė smarki artilerijos pabūklų, mortyrų ir automatinųjų ginklų ugnis Uelchefito ruože. Bendradarbiaujant su Culquaberio pozicijomis, tučiuojau buvo atmušti visi priešų mėginimai prisitarti prie italų pozicijų.

Rytinėje Viduržemio jūros dalyje mūsų lėktuvas bombomis sužalojo vieną priešų prekybos laivą.

Maskvos konferencija nepaprastai skubinama

Matyti, atstovai dar nori patekti į Maskvą, kol ji neužimta

NEW YORKAS. IX. 16. Associated Press praneša iš Londono, kad Jungtinių Valstybių vykančią į Maskvą misiją Londono aerodrome pasveikino užsienių reikalų ministeris Edenas, sovietų pasiuntinys Maiskis ir lordas Beaverbroockas. Netrukus po misijos atvykimo į Londoną jos pirmininkas Harrimanas tarėsi su Churchilliu. Po to pasitarimo Harrimanas pareiškė, kad jis turi kaip galima greičiau vykti į Maskvą. Toliau Associated Press praneša, jog Harrimano kelionės skubotumą paaiškina iš Sovietų Sąjungos gautos žinios, kad sovietų kariuome-

nė Ukrainoje yra nepaprastai pavojingėje padėtyje. Bolševikai reikalauja ko greičiausiai suteikti tai bei kokią galimą pagalbą karo medžiaga.

BERLIN. IX. 16. Vokietijos priešų, matyti, labai skubama sušaukti Maskvos konferenciją, kadangi Jungtinių Valstybių delegacijos vadovas, Harrimanas, pareiškė norą, kad ta konferencija įvyktų ko greičiau. Tas skubumas, kaip Wilhelmsstrasei artimuose sluoksniuose šiandien pažymima, yra gana suprantamas, nes paskutiniai specialūs pranešimai apie milžiniškus vokiečių laimėjimus Rytuose tiek Harrimanui, tiek ir jo palydovams turėjo sukelti jausmą, jog jie turi skubėti, kad „nepasivėlinėtų į autobusą“. Nurodoma, kad labai idomiiau esąs pasisakęs ir lordas Beaverbroockas, kuris tankų gamyklų darbininkams pareiškęs, jog jų pagaminantieji tankai būsią panaudoti Odesos, Leningrado ir Kijevo frontuose. Tačiau lordas Beaverbroockas užmiršta, — taip pareiškima, — nurodyti tą receptą, pagal kurį tie tankai dabar galėtų patekti į Odesą, Leningradą ar Kijevą.

Anglų delegacijos į Maskvą sudėtis

DELEGACIJAI VADOVAUJA BEAVERBROOKAS

AMSTERDAMAS. Pirmadienį vakare Londone buvo paskelbta sudėtis anglų delegacijos, kuri vyks į Jungtinių Valstybių, Angli-

jos ir Sovietų Sąjungos konferenciją Maskvoje. Anglų delegacijai vadovaus lordas Beaverbroockas. Į delegaciją įeis britų karinės delegacijos nariai, kurie jau yra Maskvoje. Jų tarpe yra generolas leitenantas Mason — Macfarlans, karinės delegacijos Maskvoje pirmininkas, viceadmirolas Miles ir oro vicemaršalas Collier. Tarp delegacijos, kuriai vadovaus Beaverbroockas iš Anglijos, narių į Maskvą vyks kapitonas Balfouras, parlamentinis karo aviacijos valstybės pasekretoris, generolas majoras Sir Hastings Ismay, vienas iš aukštesniųjų krašto apsaugos ministerijos štabo karininkų, ir generolas majoras Mac Ready, imperijos vyriausiojo štabo viršininkas.

MOTERŲ DEMONSTRACIJA NEW YORKE

NEW YORKAS. Prie New Yorko rotušės įvyko moterų demonstracija, nukreipta prieš mokyklų vaikų priešlėktuvinės apsaugos apmokymą. Demonstracijos vadovė, pasak Associated Press, pareiškė, jog La Guardia esąs „didžiausias Jungtinių Valstybių karo kurstytojas“. Amerikos moterys esančios pasiryžusios apsaugoti savo sūnus nuo karo svetimoje žemėje.

NEW YORKAS. Remdamasis Londono „Times“ žiniomis, „New York Sun“ konstatuoja, kad po 20 mėnesių nuo karo pradžios Anglijoje buvo dar 190.000 bedarbių.

Didelis streikas Amerikoje

NEW YORKAS. Associated Press praneša iš Buffalo (New Yorke), kad „American Car and Foundry — Company“ įmonės darbininkai paskelbė streiką. Darbininkai reiškia nepasitenkinimą, kad įmonės vadovybė neatsižvelgė į daugumą jų skundų. Ši įmonė gamina granatas britams.

Streikas Hazletono (Pensilvanijoje) anglies kasyklose persimetė į visas tos srities kasyklas. Tuo būdu dabar ten streikuoja 16.000 darbininkų. Streikas buvo paskelbtas CIO darbininkų profesinei sąjungai priklausančios kasyklų darbininkų organizacijos iniciatyva, siekiant sujungti į

profesines sąjungas visus darbininkus. Buvo įsakyta paskelbti streiką visose „Unistates Bethlehem and Republic“ bendrovės kasyklose ir Pensilvanijos, Vakarų Virginijos, Kentukijų, Illinoiso ir Tennesseės plieno imonių darbininkams. Streikas palies 77.000 darbininkų.

ISTANBULAS. Apie žemės drebinimą, įvykusį Anatolijoje, gauta smulkesnių žinių. Vienas kaimas Erdjeceche srityje buvo visiškai sunaikintas. Iki šiol priskaitoma 192 umžušti ir 225 sužeisti. Patnos srityje padaryta žymių nuostolių. 28 namai iš dalies sunaikinti.

Atsistatydino Irano šachas

SOVIETŲ IR BRITŲ KARIUOMENĖS IŠŽYGLIAVO TEHERANO LINK JI OKUPUOTI

TEHERANAS. IX. 16. Šiandien 11 val., kaip agentūra Pars praneša, įvyko nepaprastas parlamento posėdis, kuriame ministeris pirmininkas Furugis padarė šitokią pareiškimą: „Aš turiu atstovams ir Irano tautai pranešti svarbią žinią, kad jo imperatorinė didybė Reza Šach Pahlavis sveikatos sumetimais pasitraukė savo sūnau kronprinco, kaip teisėto įpėdinio, naudai. Jis pagal įstatymus ir konstituciją perima valdžią į savo rankas“. Ministeris pirmininkas pareiškavo parlamentą vėl susirinkti ateinantį trečiadienį, ir tada naujasis suverenas parlamente atliks įstatymo numatytus formalumus.

AMSTERDAMAS. IX. 16. Britų

informacijų biuras praneša: Anglijos radijo korespondentas praneša iš Irano, kad anglų ir sovietų karinės pajėgos nutarė okupuoti Teheraną ir jau žygiuoja Irano sostinės link.

AMSTERDAMAS. IX. 16. Reuterio žiniomis iš Teherano, britų pasiuntinybė paskelbė, kad sovietai jau okupavo Karadžą, už 28 mylių nuo Teherano.

AMSTERDAMAS. Reuterio žiniomis, britų ir sovietų kariuomenė atžygiavo iki nedaugelio mylių nuo Teherano.

ZAGREBAS. Už užpuolimą žandarmerijos skyriaus ir plakatus Sarajeve buvo nutelsti mirti 11 serbų.

MANTISAARI ŠVYTURIO GYNĖJAI

Vienas atkaklios suomių kovos epizodas

Mantisaari — tai šėra, nedidelė uolota salelė, kokių tūkstančiai stūkso Suomiių įlankoje. Jos rusvos uolos, kyšančios iš kristalinio vandens, apžėlusios krūmyčiais ir prorečiai nusagstytos apyskurdžiais spygliuočiais, meta niaurų šešėlių žydrųjų įlankos veidrodį. Nuo pačios aukščiausios uolos viršūnės švyturys naktį svaido šviesos pėdas į juodą tamsos tolumą.

Nuo to švyturio už vandenių matyti siauras smėlėto kranto ruoželis, viršum jo tokių pat rusvų, kaip ir Mantisaari, uolų užtvara, o už jos — žalias giriių masyvas. Tai Hanko, švedų vadinamas Hangö, sovietų Gibraltaras, strėlė, išmeigta į Suomijos širdį. Toji sovietų tvirtovė dabar iš visų pusių apsupta, jos likimas išspręstas ir dienos suskaitytos; suomiai tik budi ir laukia, kada tas brangus jų tėvynės kampelis, 1940 m. Maskvos „talkos“ sutartimi iš jų išplėstas, vėl grįš jiems.

Suomiai nuolatos budi ir Mantisaari švyturį: pora sargų, pora kareivių, kurie nepaiso pavojingos kaimynystės, bet atlikinėja po senovės kasdienines pareigas, prižiūri šviesos aparatus, dieną — naktį stebi jūrą ir viską įtartina, kas jiems krenta į akis arba ką išgirsta ausis, jie praneša suomių armijos vadovybei.

Ir, štai, vieną audrotą naktį iš Hanko atplaukia sovietų transportiniai laivai, išsodina kareivius aplinkinėse šėrose, išsikelia ir į Mantisaari. Suomiai, tie 10 vyrų, iš švyturio visa tai mato, jie jau pranešė, kam reikia, o dabar tik sėdi švyturį ir laukia.

Ne, jie nesėdi ir nelaukia rankas sudėję, kol tie 100, 200 ar 500 bolševikų kareivių, kurie supa švyturį, įsiverš į vidų ir juos, menkai teapginkluotus, išskers. Tie suomių žvejai ir ūkininkai, nūn virtę kariais, svaido žemyn granatas, kad nuo jų sprogimų uolų gabalai lekia ligi pat švyturio langų; jie šaudo iš šautuvų ir automatių

pistoletų, jie jau traukia iš makščių puokę — garsiuosius suomiškų peilius; jie užgriozdžia stalais ir lovomis duris, o protarpiais susunka radijo telegrafininkui, kas darosi, kad jis praneštų į sausumą.

Bolševikų rankinės granatos drasko švyturio durų medį; kulkos zimbčioja po bokštą, ruimuose jau žybcioja liepsnos. Keturi suomiai sustoja prie durų su puokę rankoj ir atlaiko bolševikų veržimąsi, kiti gi padeda telegrafininkui su jo aparatais užsikarti staciiais vingiuotais laiptais į patį paskutinį aukštą. Po to jie vėl grįžta ir padeda jiems kartu su sužeistaisiais pasitraukti.

Ir vėl bolševikai atsitrenkia į užtrenktas duris. Jie susigrūda ankštuose laiptuose, į juos zimbčia pistoletų ir šautuvų kulkos, kurių nė viena nepaklysta. Suomiai šaudmenis taupo, bet, štai, jau paskutinė granata numesta, paskutinis šovinyš iššautas. Tik durų barikada begina juos nuo bolševikų.

Bet — kas ten, švyturio apačioj, sukėlė tokį triukšmą? Kas ten šaudo? Kieno tie sprogimai?

Bolševikus apima nerimas. Jie puola atgal. „Atėjo mums pagalba!“ susunka vienas iš suomių. Tas šūkis buvo komanda visiems dešimčiai švyturio gynėjų pulti. Jie išsvaldo durų griozdą, atidaro jas, atsikvepia ir, su puokę rankoj, griūva ant bolševikų. Šauksmai, bildesys, nepaprasta sumaištis. Iš viršaus ir apačios suremti, pasiduoda bolševikai, keleriopai gausesnį už tuos 25 vyrus, kurie iš sausumos atvyko į Mantisaari švyturio gynėjams į pagalbą.

Rytojaus dieną Mantisaari vėl tokia pat, kokia buvus, vieniša, ramio uolų salelė Suomiių įlankoje. Švyturys naktį vėl beria į tamsumą savo šviesos pėdus, o jame vėl budi dešimt suomių — žvejų ir ūkininkų, kurie akimirksniu gali pasidaryti kariai.

Truputis šalto dušo Švedijai

Ką ponas ministeris Anderssonas galvoja apie Europos Kryžiaus karą prieš bolševizmą

BERLIN. Spauda komentuoja švedų susisiekimo ministerio Anderssono pareiškimus ir ypatingai pabrėžia ministerio žodžius, kad „Švedija jokiū būdu nenori dalyvauti dabartiniame griovimo ir naikinimo darbe Europoje“.

„Voelkischer Beobachter“ rašo, jog niekas neneigia, kad švedai yra laiką mylinti tauta ir kad ji pagal savo gabumus nori dalyvauti civilizaciniame atstatymo darbe. „Ir mes to norime, rašo laikraštis, tačiau mes bijome, kad švedai tokio tipo, kaip ponas Hendersonas, mažą turės progos ateityje prieiti prie civilizacijos, jei mūsų ir mūsų sąjungininkų kareiviai nenugalės mirtino bolševikiško priešo, ką ponas Anderssonas vadina „griovimo ir naikinimo darbu“.

Berliner Boersenzeitung“ nuro-

do, kad vienas valdininkas ir atsakingas švedų ministeris reiškia nuomonę, kad Švedija geriausiu būdu dalyvaus civilizaciniame atstatymo darbe ir sėkmingiausiai sutvarkys savo tolesnį darbą kultūros pažangai, jei sėdės su sudėtomis rankomis tuo metu, kai Europa kovoja dėl savo egzistencijos ir išlaisvinimo. „Ministeris Anderssonas jokiū būdu nenori šioje kovoje dalyvauti — rašo laikraštis toliau — o kai kova bus baigta, kad Švedija vokiečių suomių krauju bus apsaugota pagal anglių ir amerikiečių planus būti įtrauktai į Sovietų Sąjungos interesų sritį, tada tokie Stockholmo Anderssonai, visiškai savaimė suprantama, reikalaus malonios vietos Europos taikos santvarkoje. Kad tik jie neapsiriktų“.

„Deutsche Allgemeine Zeitung“ pabrėžia, jog esą labai nepadoru iš saugaus uosto tokio krašto, kuris sujungto vokiečių ir suomių ginklo dėka buvo atskirtas nuo pikčiausiu šiu laikų žmonijos priešo pavojaus srities, sakyti tokias kalbas. Pasak laikraščio, „jei narsios Europos tautos laiku nepasipriešintų, tai iš Europos ir jos verčių nebedaug liktų“.

„12-Uhr-Blatt“ pabrėžia, kad švedų ministeris turėtų imtis pavyzdį iš kaimyninės suomių tautos, kuri tinkamą valandą tinkamai elgiasi. Laikraštis konstatuoja, kad švedų neutralumas per lemiamą kovą prieš bolševizmą esąs galimas tik todėl, kad kitos narsios ir ryžtingos tautos išitraukė kardą prieš bolševikišką išbrovėlių armiją.

Vokiečių aviacija smarkiai bombardavo Murmansko sritį

BERLIN. IX. 16. DNB žiniomis iš karinių sluoksnių, stiprūs vokiečių smingamųjų kovos lėktuvų junginiai rugšėjo 15 d. bombardavo sovietų pozicijas Murmansko srityje. Toliau vokiečių lėktuvų junginiai sėkmingai puolė bolševikų pozicijas Rytų fronto šiaurinėje dalyje. Be to, šiaurės ledjūryje, bomboms pataikius, buvo nuskandinti du sovietų transporto laivai, 2.000 ir 1.000 tonų talpos. Kitas sovietų laivas, 1.000 tonų talpos, buvo sunkiai sužalotas. Vokiečių kovos lėktuvai sekmadienį sėkmingai puolė dar keliose Suomiių įlankos salose tebesančias sovietų pajėgas. Stiprūs vokiečių oro pajėgų junginiai tą pat dieną nemažėjančia jėga bom-

bardavo Leningrado srityje apsuptą sovietų kariuomenę. Ir toliau buvo sėkmingai naikinamos sovietų pozicijos ir visų rūšių karinės medžiagos.

BERLIN. IX. 16. Kaip DNB patiria, stiprūs vokiečių aviacijos junginiai rugšėjo 15 d. nepaliaujamai puolė Kijevo srityje sovietų kariuomenę ir jų pozicijas. Vokiečių kovos ir smingamieji lėktuvai sunaikino susisiekimo kelius ir bombomis suardė sovietų lauko pozicijas, smarkiai paliesdami taip pat atžygiuojančius į frontą sovietų kariuomenės dalinius. Bombomis ir kulkovaidžiais buvo pulta daug

sovietų tiekimo vorų. Sunaikinta arba paimta 350 įvairios rūšies susisiekimo priemonių. Puldami šarvuotųjų voras, vokiečių lėktuvai sunaikino 20 sovietų tankų. Šioje srityje vokiečių naikintuvai oro kautynėse numušė 14 sovietų mašinų, o zenitinę artileriją — dar du kitus lėktuvus, 23 sovietų lėktuvai buvo sunaikinti žemėje.

BERLIN. IX. 16. Pirmadienį, rugšėjo 15 d., vokiečių kovos lėktuvai sėkmingai veikė prieš sovietų laivus šiaurės ledjūryje. Bomboms pataikius, buvo nuskandinti du sovietų transporto laivai, vienas 2.000 tonų, o kitas — 1.000 tonų talpos. Dar vienas 1.000 tonų talpos sovietų laivas buvo sunkiai sužalotas.

Bulgarijos atsakymas Maskvai

SOFIJA. Bulgarijos vyriausybė vakar per savo pasiuntinį Maskvoje įteikė atsakymą į sovietų vyriausybės neseniai pareikštą protestą. Bulgarijos vyriausybė kategoriškai pareiškia, kad visi sovietų notos tvirtinimai, pagal kuriuos Bulgarija esanti Sovietų Sąjungos atžvilgiu užėmusi nelojalią laikyseną, yra neteisingi. Bulgarijos vyriausybė esanti ypač nustebinta tvirtinimu, kad Bulgarija pavirtusi baze vokiečių ir italų karo veiksmams prieš Sovietų Sąjungą. Toliau Bulgarijos vyriausybė pareiškia, kad ji jau ilgą laiką stebėjo, kaip šie ir jiems panašūs puolimai prieš Bulgariją buvo skleidžiami iš įvairių radijo stočių propagandos tikslais, ir kad ji stebintis, kad Sovietų Sąjungos vyriausybė leidusi save suklaidinti ir tiems tvirtinimams tikėjusi. Bulgarija dariusi tik tai, kas geriausiai atitiktų jos interesus. Bulgarijos vyriausybė nieko nežinanti apie tariamus provokacinius veiksmus, vykdomus

prieš Sovietų Sąjungą iš Bulgarijos teritorijos. Kai dėl oro puolimų prieš Bulgarijos teritoriją, tai Bulgarijos vyriausybė turinti pakankamai įtikinamų įrodymų, kad bombos buvo numestos iš sovietų lėktuvų. Tatali įrodančios ne vien tik bombos, bet ir parašiuotinių nusileidimas, kurių kilmė buvusi aiškiai nustatyta. Bulgarijos spaudos laikysena esanti tik sovietų spaudos ir sovietų radijo laikysenos pasekmė. Baigdama, Bulgarijos vyriausybė pareiškia, kad ji turinti protestuoti prieš tvirtinimą, esą parlamento padarytas pakeitimas keletos baudžiamųjų nuostatų normaliai priimtais įstatymais reiškie-

Bulgarijos ruošiami pulti Sovietų Sąjungą. Tai esąs pavyzdys, kaip paprastos saugumo priemonės, kurių Bulgarija turėjo imtis, sąmoningai aiškinamos kaip puolimo priemonės. Be to, reikalaujama einaš apie grynai vidaus reikalą. Bulgarijos vyriausybė turinti su apgalestavimu konstatuoti, kad Sovietų Sąjunga labai klaidingai pafinormuota apie padėtį Bulgarijoje ir kad ji klaidingai aiškinanti tam tikrus Bulgarijos vidaus gyvenimo faktus. Šiaip ji neturėtų jokio rimto pagrindo kaltinti Bulgariją neloyalumu arba primesti jai puolimo tikslus.

Nauja belmontiada Argentinoj

BERLIN. Ryšium su kurstymų kampanija, nukreipta prieš Vokietijos pasiuntinį Buenos Airea von Thermaną, šiaurės Vilmelstrassėje buvo pareikšta, kad tuo klausimu reikią dar plačiai pasi-

sakyti. Tuo tarpu apsiribota nurodymu į tai, kad jau kartą buvo iškreipta tikrovė ryšium su kitame krašte pradėta kampanija prieš vienos vokiečių diplomatinės atstovybės narį. Lygiai taip, kaip ir ten, — čia turima galvoje Belmontės įvykį, — ir Argentinoje išgalvotas tariamai kompromituojantis dokumentas, rastas viena diplomatinėje pakete, kuris, kaip įsakmiai pabrėžiama, jokių ryšių neturi su kokiu nors vokiečių organu. Šia proga primenamas ir nepaprastas Laborodos komisijos (kvotų komisijos) kaltinimas, esą, vokiečių diplomatinės tarnybos nariai praturtėję, pasinaudami labdarybės tikslams surinktomis lėšomis vokiečių kolonijoje. Kompetentingų vokiečių sluoksnių nuomone, toks tvirtinimas tegali būti daromas tokių asmenų, kurie ir patys yra įpratę imti pinigus, o kiti, kurių garbei nieko negalima prikšti, tokių tvirtinimų niekada negali padaryti.

BUENOS AIRES. Argentinos parlamentas priėmė jo tardymo komisijos pateiktą rezoliuciją, nukreiptą prieš Vokietijos ambasadorių von Thermaną ir vokiškas organizacijas. Parlamentas pradės svarstyti tą rezoliuciją papunkčiui. Jos pirmajame punkte Vokietijos ambasadoriui primetamas netinkamas naudojimas jo diplomatinėmis teisėmis.

Amerikos pagalba Anglijai

VASHINGTONAS. IX. 15. Prezidentas Rooseveltas šiandien pateikė kongresui antrąjį pranešimą apie Anglijai teikiamą pagalbą. Pasak to pranešimo, Jungtinės Valstybės nuo įstatymo dėl teikimo Anglijai pagalbos išgaliojimo išvežė tautoms, kurios kovoja prieš ašį, karo medžiagų už 19.044.770 dolerių. Čia įeina ginklavimosi medžiagos ir kitokios prekės, kurios jau yra išvežtos. Prie to skaičiaus tenka priskirti ginklavimosi medžiagas už 35.946.701 dolerių, kurios jau yra paskirtos, bet dar neišsiųstos. Kitokiu būdu suteikta pagalba, kaip karo laivų taisymas,

sudaro dar 78.169.377 dolerių. Tuo būdu Jungtinės Valstybės iš viso yra suteikusios paramos pagal Anglijai pagalbai teikti įstatymą 324.563.748 dolerių sumai. Jau yra padaryta naujų dar neatliktų užsakymų, kurių vertė siekia lygiai 162 milijonų dolerių.

OSLO. Reicho komisaro Terboveno paskelbtu įsakymu, išimties stovis Osloje ir apylinkėse nuo rugšėjo 16 d. 5 val. ryto atšauktas.

BUDAPESTAS. Vengrų maitinimo ministeris Lakys atsistatydino. Į jo vietą paskirtas generolas pulkininkas Gyoeffy-Bengyelis, kuris yra karo ministerio pavaduotojas.

Tarp ošiančių šilų — Žemaičių šventovėje

Vaidai ir nuotikos Šiluvoje. Keliaujančio korespondento ispūdžiai.

Kelyje vis daugiau ir daugiau pasijauja besienkančių vežimų, beelnančių pėsčiųjų. Jie visi per laukus, šilus sienką į Žemaičių šventovę Šiluvą. Arčiau prie miesto išgirstame gaudžiant varpus. Kelias užtvanktas vyrų, moterų, plauda įvairiaspalvės vėliavos. Dar nenutilo varpų gausmas, vėl kitame kelyje pasirodė tokia pat margaspalvė minia su plaudančiomis rudens vėjuje vėliavomis. Šiluvos mieste pilna vežimų, žmonių. Bažnyčioje, šventoriuje, rinkoje miniu minios.

Į šią šventovę kasmet šiuo laiku suplaukia tūkstančiai maldininkų paguodos ieškoti ir širdies nuraminti. Bandau įsižiūrėti suplaukiančių veidus po šiu audringų metų. Jie man atrodo lyg kitokie. Lyg pro liūdesį švistų veldai naujomis viltimis. Štai ankstyvosios pamaldos — m'šios pasibaigė. Moterų būrelis, senyvių, su kvadruotais sijonais, raudšietais veidais, nusišluosčiusios ašarotus skruostus išsilenka pro mūrinės šventoriaus sienas.

— Ak... atsidūsta vėna jų, — ar betikėjome...

Priartinu ir klausiu, ko gi taip besitikėjusios. Moteris pakelia akis.

— Ar begalėjome tikėtis čia ateiti?

Juk bolševikai žudė visus, vežė. Ir mano sūnus buvo pradingęs vieną naktį... Tuščiai klausinėjome. Jų širdys akmeninės. Jie tik juokėsi ir išstūmė mus senius pro duris. Tik dabar, kai atėjo išsilaisvinimas, jie sugrįžo iš kalėjimo... Moteris vėl nusišluosto ašaras.

— Tai dabar atėjau pas Mariją padėkoti širdingai, pasimelsti už mūsų išgelbėtojus vokiečių karius.

Greta stovinčios moterys taip pat pasakoja, kaip viena netekusi brolio, kita pati vos gyva išlikusi, dar kitai pabėgdami bolševikai sudėginę namus. Jos visos sakosi taip pat meldusios už tuos, kurie neša išgelbėjimą iš visų tų kančių.

Varpai vėl gaudžia, minia vėl veržiasi ir mus išskiria. Stovi keli jauni vyrai. Ir jie pamaldžiai sulenkia kelius. Matyt, ir jie vienintelės globos belaukė iš dangaus. Dabar atvyko čia išreikšti dėkingumą bent maldos žodžiais.

Prie vieno vežimo stovi ūkininkas. Jis glosto savo juodberius. Gražūs ir puikiai išsiganę, prunkščia ir kramto vystanti dūbulių atola. Užkalbunu. Vis giržiu panašius atsakymus. Atėję čia padėkoti Aukščiausiam, melstis už išvežuosius tautiečius...

Į sėdinčius elgetas gausiai byra smulkūs pinigai.

— Pasimelisk, — vienas kalba, duodamas pinigus, — už išvežtą Motiejų.

Kitas sako:

— Už išvežtą mano broliuką...

O jauna mergina graudingai taria:

— Už nužudytą Vaclovą...

Jai tas žodis, matyt, taip suspaudžia širdį, kad greit nusigrįžta nuo monotoniškai giedančio elgetos.

Šiluvos miestas ir šventovė išliko karo audros visai nepaliesiti. Ji, kaip koks perlas, pasiliko tarp šilų, pušynų. Architektūriškai puiki Vivilskio statyta Marijos koplyčia dabar apsupta minios žmonių. Žmonių pilna ir netoli ošiančiame pušyne. Vieni ilsisi, kiti užkandžiauja. Pažįstami dalinasi išpūdžiais.

— Tai kaip ten, girdi, pas jus? — klausia vienas kito. — Sveiki šilokotė? — Ne... Antanuką bolševikai nužudė, — atsako moteris.

— Ar tą, kuris mokėsi?

— Taip, taip. Nuplauptė ausis, išbadė akis, skaudžiai visą sužaloję, pagaliau, nukankino.

Nuklystu toliau į Šiluvos apylinkės miškus. Vis dar girdisi varpų gausmas ir giesmės. Pasigirsta tolimas švilpimas. Pagirye plemenėlių būrys pfe pasklidusios bandos linksmai šūkauja, žaidžia. Jie man netyčiomis primena tolimą romantišką legendą.

Toliau driekiasi platus laukai. Matyti pagelstusį vasarioj gubos. Kitur

dar banguoja varpuotų miežių laukas. Ežia eina giedriu veldu ūkininkas. Matyt, jis džiaugiasi savo laukais, geru derliumi, savo žeme. Galvoja, ką darys rudenį, ateinančiais metais. Jo šėma ten meldžiasi Šiluvoje, o jis su nauja viltimi štai vėl bers į žemę grūdą. Dirva — pūdymas žiemkenčių sėjai jau paruošta. Ryt jis tikrai eis šiuo pagrilo lauku per purią dirva, palikdamas užpakalyje išmintas pėdas ir žers saujomis gintarinus grūdus į prakaitu palaistytą žemę, kad ji vėl ašėstų naują derlių.

Šiluvoje šiemet tik vien maldininkai. Nėra čia „balaganščikų“, įvairių štukorių, cirkių. Žmonės jų ir nepasigenda. Jie čia atėjo melstis ir dėkoti Kūrėjui už išgelbėjimą.

Vakare prieš saulėlydį daug vežimų, pėsčiųjų išsklysta Žemaičių vieškeliais į visas puses. Jie pasitinka atelėkančius naujus vežimus ir pėsčiųjų pulkus. Nauji maldininkai ateina. Iš už miško pasirodo Tytuvėnų bokštai. Čia jau gaudžia varpai vakarinei maldai. Su senais pažįstamais nuklystame į šilus, į pušynus. Rausvomis varsomis subilgą vienas kitas ežeras. Saulė pamažu slepiasi už rimstančių pušynų, šilų. Toks ramus ir mielas atrodo rudens vakaras. Kažkur pamirškėje suloja šuva; palengva, it valduoklis, iškyla balvas mėnuilis, o aukštai sušiba viena po kitos žvaigždės. Dabar visa nutilo. Tik girdisi keliu vienodas vežimų dundėjimas.

KUSANDRA

Wieder 9 Divisionen vernichtet

Über 53.000 Sowjets gefangen genommen, 320 Panzer und 695 Geschütze erbeutet oder zerstört / Die deutschen Erfolge südlich des Ilmensees

AUS DEM FUHRERHAUPT-QUARTIER, 16. SEPTEMBER. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

In der Ukraine haben Verbände des deutschen Heeres mit wirksamer Unterstützung durch die Luftwaffe in kühnen Angriffen an den wichtigsten Stellen Brückenköpfe über den breiten Unterlauf des Dnjepr gebildet. Nachdem die Brückenköpfe in mehrstägigen Kämpfen gegen erbitterte starke feindliche Angriffe zum Teil mit Panzerunterstützung gehalten und erweitert werden konnten, sind nunmehr die deutschen Divisionen aus ihnen heraus in breiter Front siegreich weiter nach Osten vorgestossen.

Im Raume südlich des Ilmensees wurden, wie bereits durch Sondermeldung bekanntgegeben, in den letzten Wochen starke Kräfte der sowjetischen 11., 27. und 34. Armee durch Truppen des deutschen Heeres unter Führung des Generalobersten Busch mit Unterstützung durch Verbände der Luftflotte des Generalobersten Keller entscheidend geschlagen. Neun feindliche Divisionen wurden völlig vernichtet, neun weitere unter blutigsten Verlusten für den Feind zerschlagen. Ueber 53.000 Gefangene fielen in unsere Hand, 320 Panzer, 695 Geschütze aller Art

sowie zahlreiches Kriegsmaterial wurden erbeutet oder zerstört.

Im Kampf gegen die britische Versorgungsschiffahrt vernichtete die Luftwaffe am Tage westlich der Hebriden einen Tanker von 7300 BRT. In der vergangenen Nacht wurden im Seegebiet um England aus Geleitzügen heraus zwei grosse Handelsschiffe, darunter ein Transporter, in Brand geworfen.

In Nordafrika führten deutsche Truppen an der Sollumfront einen erfolgreichen Aufklärungsangriff mit Panzern durch. Bei Tobruk wurde nach hartem Kampf eine wichtige Höhe genommen. In Luftkämpfen und durch

Flakartillerie wurden am 14. September in Nordafrika ohne eigene Verluste acht britische Flugzeuge abgeschossen.

Versuche britischer Flugzeuge, am gestrigen Tage die Deutsche Bucht und die holländische Küste anzugreifen, blieben wirkungslos. Jäger schossen zwei feindliche Flugzeuge ab. Britische Flugzeuge warfen in der letzten Nacht Bomben auf verschiedene Orte Nordwest-Deutschlands. Die Zivilbevölkerung hatte, vor allem in Hamburg, Verluste an Toten und Verletzten. Nachtjäger und Flakartillerie schossen neun der angreifenden Bomber ab.

Eine peinliche Feststellung für Moskau

England sieht in der Lieferung von Flugzeugen an die Sowjets zu grosse Schwierigkeiten

Amsterdam, 16. September.

Im Londoner Rundfunk wurde gestern abend zur Frage der Entscheidung von britischen Flugzeugen nach der Sowjetunion unter anderem erklärt, dass eine solche Massnahme auf Schwierigkeiten stosse. Die sowjetische Luftwaffe könnte zwar Flugplätze zur Verfügung stellen, aber nicht die notwendige Ausrüstung. In der RAF finde sich weniger Einheitlichkeit als in der deutschen

Luftwaffe. Die RAF gebrauche eine grössere Anzahl verschiedener Flugzeugtypen. Diese Tatsache sei „in taktischer Hinsicht ein Vorteil, aber in anderer Beziehung stelle sie einen Nachteil“ dar. Wenn die RAF mit einer verbündeten Luftwaffe zusammenarbeite, werde der Fall noch schwieriger.

Auch Bomben und Munition müssten von der RAF selbst gestellt werden. Ferner sei ein besonderer Brennstoff erforderlich. Es sei möglich, dass selbst der Brennstoff erst nach der Sowjetunion befördert werden müsse. Für die Bomben seien bestimmte Gestelle und auch Züge notwendig. Ein anderes Problem sei das der Reparaturen. In deutschen Werkstätten würden alle Maschinenteile mit grösster Genauigkeit ersetzt und wiederhergestellt. Ein beschädigtes britisches Flugzeug müsse aber zum Heimatflughafen zurückgeschickt werden. Erst bei einer Verlegung einer Fliegerlinie merke man, wie eng ein Flugzeug mit seiner Fabrik verbunden sei.

Moskauer Konferenz hat es sehr eilig

Berlin, 16. September.

Mit der Moskauer Konferenz hat man es im Lager der Gegner Deutschlands offenbar recht eilig, da der Führer der USA-Delegation, Harriman, den Wunsch nach einem möglichst baldigen Zusammenritt geäussert hat. Diese Eile ist, wie in Kreisen, die der Wilhelmstrasse nahe stehen, heute bemerkt wird, einigermaßen verständlich, da ja die neuesten Sondermeldungen über gewaltige deutsche Erfolge im Osten sehr wohl bei Harriman und seinen

Begleitern das Gefühl aufkommen lassen könnten, sie müssten sich beeilen, um nicht „den Omnibus zu verpassen“. Als amüsant bezeichnet man auch eine Äusserung von Lord Beaverbrook, der den Arbeitern in den Tankwerkstätten in Aussicht stellte, dass die von ihnen hergestellten Tanks an der Front von Odessa, Leningrad und Kiew eingesetzt werden würden. Lord Beaverbrook vergisst dabei, so erklärt man, lediglich das Rezept mitzuteilen, wie denn ausgerechnet heute Tanks nach Odessa, Leningrad oder Kiew gelangen könnten.

Stukaangriff im Raume von Kiew

Berlin, 16. September.

Starke Verbände der deutschen Luftwaffe griffen, wie DNB erfährt, am 15. September in rollendem Einsatz sowjetische Truppen und Kampfstellungen im Raum von Kiew an. Deutsche Kampf- und Sturzkampfflugzeuge zerstörten Verkehrswege und vernichteten durch Bombenvolltreffer sowjetische Feldstellungen und trafen zum Kampf aufmarschierende sowjetische Truppenteile schwer. Zahlreiche sowjetische Fahrzeugkolonnen wurden mit Bomben und Bordwaffen bekämpft und 350 Fahrzeuge erbeutet und vernichtet. Bei dem Angriff auf Panzerkolonnen zerstörten die deutschen Flugzeuge 20 sowjetische Panzerkampfwagen. In diesen Raume wurden im Luftkampf von deutschen Jägern 14 sowjetische Maschinen, durch deutsche Flakartillerie zwei weitere Flugzeuge abgeschossen. 33 Sowjetflugzeuge wurden am Boden zerstört.

London sammelt Halbpennystücke

Genf, 16. September.

Die Londoner Presse richtet einen Aufruf an die Öffentlichkeit, die grossen Penny- und Halbpennystücke zu sammeln und sie der britischen Rüstungsindustrie zur Verfügung zu stellen, die dringend Kupfer und Bronze benötige.

KURZE TAGESMELDUNGEN

Wegen eines Überfalls auf Gendarmerieabteilungen und wegen Anschlügen bei Sorajewo sind 11 serbische Tschintziks zum Tode verurteilt worden.

Über das Erdbeben, das Anatolien heimgesucht hat, liegen Einzelheiten vor. Ein Dorf im Bezirk Erdjeche wurde vollkommen zerstört. Man zählt bisher 192 Tote und 225 Verwundete. Im Bezirk von Patnos sind bedeutende Schäden entstanden. 28 Häuser wurden teilweise zerstört.

Der Beginn des Sprottenfangs brachte ungewöhnlich gute Ergebnisse bei qualitativ wertvollen Fischen. Die erzielten Preise, sind seit dem letzten Weltkrieg nicht mehr bezahlt worden.

Der Sender Teheran teilte heute um 12 Uhr 10 mit: „Der Schah ist heute vormittag zurückgetreten“.

Norweger wollen Ordnung und Ruhe

Zur Beendigung des Ausnahmezustandes schreibt die „Deutsche Zeitung in Norwegen“, der im norwegischen Volke festzustellende Wille zur Ordnung und zu Ruhe und Frieden habe dem Reichskommissar die Möglichkeit gegeben, mit seinem am Montag abend verkündeten Erlass den in der Nacht vom Dienstag auf Mittwoch der vergangenen Woche eingeführten zivilen Ausnahmezustand für Oslo und Umgegend wieder aufzuheben“. Als am 31. Juli der Reichskommissar die Ermächtigungsverordnung bekanntgegeben liess, stellte sie eine ernste Warnung dar, so schreibt das Blatt weiter. Man kann heute feststellen, dass auch bereits damals der grösste Teil des norwegischen Volkes sich über den wirklichen Ernst dieser Warnung im klaren gewesen ist. Allein marxistische und kommunistische Elemente, die auf Geheiss Londons und Moskaus unter Hintansetzung des Wohles der eigenen Nation eine aufrührerische Tätigkeit zu entfalten bestrebt waren, tragen die Schuld dafür, dass mit der schliesslich notwendig gewordenen Verhängung des Ausnahmezustandes der gesamten Bevölkerung Einschränkungen auferlegt werden mussten.

Kaiser von Iran zurückgetreten

Teheran, 16. September.

Eine ausserordentliche Sitzung des Parlaments fand, wie die Agentur „Paris“ meldet, heute um 11 Uhr statt, auf der der Premierminister Furughi die folgende Erklärung abgab: „Ich habe den Abgeordneten und dem Volke Irans die wichtige Mitteilung zu machen, dass seine Kaiserliche Majestät Roza Schah Pahlavi aus Gesundheitsgründen zu Gunsten seines Sohnes, des Kronprinzen, als seines rechtmässigen Nachfolgers zurückgetreten ist. Dieser nach die Macht gemäss dem Gesetz und der Konstitution in seine Hände“. Der Premierminister forderte das Parlament auf, nächsten Mittwoch wieder zusammenzutreten, damit der neue Souverain die vom Gesetz vorgeschriebenen Formalitäten vor dem Parlament erfüllen kann.

Der Generalkommissar für das Sicherheitswesen hat die Einziehung der innerhalb der besetzten niederländischen Gebiete befindlichen Vermögenswerte der lebenden Mitglieder des Hauses Oranien-Nassau angeordnet. Die Einziehung erfolgt auf Grund der Verordnung über die Beschlagnahme der Vermögen von Personen, die deutschfeindliche oder reichsfeindliche Bestrebungen fördern.

Gestützt auf Angaben der Londoner „Times“ stellt „New York Sun“ fest, dass nach 20 monatiger Kriegführung England immer noch 190.000 Arbeitslose habe.

Anstieg der Geburtenzahl wie nie zuvor

Dr. Conti über die deutsche Gesundheitsführung im Kriege

Paris, 16. September.

Reichsgesundheitsführer Dr. Conti, der in Paris weilte, erklärte in einem Vortrag über die deutsche Gesundheitsführung im Kriege, wenn man die gegenwärtigen Leistungen des deutschen Volkes betrachte, müsse man einsehen, dass diese grossartigen Erfolge nur von einem gesundheitlich starken Volk errungen werden konnten. Diese Leistungen strafen die englischen Propagandameldungen — Lügen, denen zufolge der Gesundheitszustand und Leistungszustand des deutschen Volkes seit 1933 unaufhaltsam abgesunken sei.

Es habe in der Weltgeschichte noch keinen Krieg gegeben, der das Gesundheitswesen so wenig, ja, man könnte sagen überhaupt nicht beeinflusst habe, wie der gegenwärtige Krieg die Gesundheitslage in Deutschland.

Auf die Ernährung des deutschen Volkes eingehend stellte Dr. Conti

fest, dass es eine Utopie sei, wenn England noch immer auf eine Verschlechterung der Ernährungslage und ihrer Wirkungen auf das deutsche Volk baue. Die bisherige Zeit habe bewiesen, dass bei den sorgsam und richtigen Massnahmen der Regierung die höchste Leistungsfähigkeit des deutschen Volkes erhalten geblieben sei. Die Methoden der Gewinnung synthetischer Vitaminsubstanzen, die ihre Wirksamkeit bewiesen hätten, würden fortgesetzt. Nach einem Hinweis auf die grossen Aufgaben, die der Reichsgesundheitsführung mitten im Krieg durch die Rückführung von über einer halben Million Menschen deutscher Abstammung aus den Ostgebieten gestellt waren, ging der Reichsgesundheitsführer zum Schluss seiner Rede auf die Entwicklung der Geburtenzahl ein. Ein Anstieg der Geburtenzahl von 900.000 im Jahre 1933 auf 1.645.000 im Jahre 1940, den wir in Deutschland erlebt haben, sei noch niemals dagewesen.

Der Staubsauger

Kelters Geschichte von Pitt

Die Sache mit dem Staubsauger hat viel Staub aufgewirbelt. Schuld an der leidigen Geschichte war mein Vetter Fritz mit seinen dummen Rat. Ich weiss selbst nicht, wieso ich ihm immer wieder auf den Leim gehe. Noch heute juckt mich die Kopfhaut, wenn ich daran denke.

Ich muss voranschicken, dass wir Pitts für die Fortschritte der modernen Technik von jeher viel übrig haben. Und als damals — das ist schon reichlich lange her — die ersten elektrischen Staubsauger aufkamen, da gehörten wir mit zu den ersten, die sich solch einen Apparat zulegten. Unsere Begeisterung für die neue Erfindung entsprang freilich auch ein bisschen der Beredsamkeit des Mannes, der sie uns verkaufte. Aber wir haben's nicht bereut. Die Maschine arbeitet heute noch tadellos. Und sie ist sehr genügsam und frisst alles, was man ihr vorsetzt. Darum kann es mich gar nicht ärgern, wenn mich hin und wieder jemand ironisch fragt, ob mit diesem Ding etwa schon der alte Noah seine Arche ausgefegt habe.

Im Winter nun wollten wir abends eine kleine Gesellschaft geben. Um recht frisch zu sein, nahm ich am späten Nachmittage ein warmes Vollbad. Dann kleidete ich mich an. Ich war kaum damit fertig, da erschien als erster Gast mein Vetter Fritz. „Wie stehst du denn aus?“, sagte er zu mir. „Du bist ja kaum wiederzuerkennen — mit diesen nassen, angeklatschten Haaren!“ — „Tja“, antwortete ich, „ich habe eben gebadet, und da ist das nun mal nicht anders.“ — „Hast du keinen Haartrockner?“ — „Nein“,

sagte ich, „nimm bitte zur Kenntnis, dass wir uns hier in einer Privatwohnung und nicht in einem Frisierladen befinden!“

In diesem Augenblicke erschien meine Frau mit unserem ehrwürdigen Staubsauger im Zimmer. Sie hatte, damit es warm und gemütlich werde, noch ein paar Schaufeln Kohle nachgelegt und saugte jetzt vor dem Ofen die herausgefallene Asche fort. Dieser Anblick brachte den guten Fritz auf eine seiner berühmten Ideen. „Trockne dir doch mit dem Staubsauger die Haare!“ schlug er vor. „Lieber Freund“, erwiderte ich, „das ist noch keines von den neuzeitlichen Modellen, mit denen man nebenbei bohren, Locken wickeln, Kartoffeln stampfen und Gardinen aufstecken kann!“ — „Ach was“, rief Fritz, „das geht doch mit jedem Staubsauger. Pass mal auf! Wenn du hier hinten diesen runden Deckel abschraubst, dann strömt aus dem Apparat die durch den Motor erwärmte Luft aus. Du brauchst dir ihn nur so verkehrt in die Nähe deines Kopfes zu bringen, und du wirst binnen zwei Minuten wieder menschlich aussehen. Probier's doch mal!“ Die Sache leuchtete mir ein. „Na, denn mal los!“ sagte ich, „in Gottes Namen!“

Fritz hielt den Staubsauger in die Höhe und zielte mit dem geöffneten hinteren Ende nach meinem Kopf. Er drückte auf den Schaltknopf, und der Motor surrte los. In derselben Sekunde glaubte ich, die Maschine sei explodiert. Ich war mit einem Ruck über und über beschuettet mit Asche, ausgekämmten Haaren, Wollfusseln,

abgebrochenen Streichhölzern, Papierschnitzeln und mit zwei Kilogramm soliden, dunkelgrauen Staubes. „Wie ist denn das nur möglich?“ stammelte Fritz und blickte das Gespenst, als welches ich ihm erschien, entgeistert an. Nun, es war auf eine sehr einfache Weise möglich. Meine Frau hatte nämlich, ohne es zu merken, vor dem Ofen auch einige noch glühende Aschenbrocken mit aufgesaugt. Und die hatten ein Loch in den Staubbeutel des Apparates gebrannt.

Wir glotzten einander betreten an. Ehe wir überhaupt wieder zur Besinnung kamen, hatte meine Frau den Staubsauger auseinandergenommen und das verhängnisvolle Loch säuberlich zugenäht. „Also jetzt mal wieder anders herum!“ sprach sie lakonisch. Und dann begann sie mich abzusaugen wie einen alten Sessel. Nur was in den feuchten Haaren klebte, ging nicht mit heraus. Ich musste nochmals in die Badewanne. Und dort sass ich noch, als meine lieben Gäste bereits vollzählig versammelt waren.

Der Zaubertrick der Drei

Helmut Schreiber, Alois Kassner und Marvelli, die drei bekanntesten trafen einander zufällig anlässlich eines geselligen Beisammenseins von Filmleuten und Artisten. Bedrängt von ihrer neugierigen Zuhörerschaft gab jeder der drei Meister in dem kleinen Kreis Proben seiner Kunst. Zum Abschluss geschah dann etwas noch nie Dagewesenes; die drei berühmtesten Zauberer entschlossen sich, zusammen ein Zaubertrickstück auszuführen — ohne vorherige

Besprechung, ohne präparierte Apparate und ohne Vorbereitung. Helmut Schreiber entlich sich eine Taschenuhr. Heinrich George gab seine bereitwilligst her. Sie wurde in eine Serviette gewickelt und in einen Sektküher gelegt, ein Hammer wurde geholt, und Marvelli zerstampfte mit dem Hammerstiel die Uhr. Es war deutlich zu hören, wie sie zersplitterte. Helmut Schreiber löte Marvelli mit dem Stampfen ab, bis schliesslich Alois Kassner an die Reihe kam. Der nahm die Serviette und schüttete die zermalnte Uhr in ein Weinglas. Glassplitter, zersprungene Federn, zertrümmerte Räder und Rädchen — niemand hatte in seinem Leben bisher eine so übel zugerichtete Uhr gesehen. Heinrich George auch nicht. Er lächelte zwar, aber das Lächeln war nur aussen auf seinem Gesicht. Kassner goss Wasser in das Glas, Marvelli deckte ein gelb seidenes Tuch darüber, und Helmut Schreiber sagte die Beschwörungsformel: „Simsalabim!“

Dann durfte Heinrich George an dem Glase horten. Es war aber nichts zu hören. Kein Ticken. Nichts. Da fassten die drei Hexenmeister die Zipfel des gelben Tuches, hoben es in die Höhe — in dem Glas lag immer noch das, was einmal eine Uhr war.

Das Tuch wurde wieder darübergedeckt. Wieder: Simsalabim! — Wieder aufgehoben; im Glas waren Splitter, zersprungene Federn und zertrümmerte Räder und Rädchen... Da erklärten die drei Zauberer das Experiment für misslungen, legten Geld zusammen und kauften Heinrich George am anderen Tag eine neue und schönere Uhr... H. F.

Was ist eine Oper?

Einer der bissigsten Gelehrten war bekanntlich der Göttinger Professor der Aesthetik und Philosophie Kästner. Besonders scharf fiel seine Antwort aus, wenn sich andere mit Haarspaltereien abgaben, ohne sich dabei durch Witz auszuzeichnen. So hörte er sich einmal mit sichtlichem Ungeduld eine schier endlose Auseinandersetzung darüber an, was man unter einer Oper zu verstehen habe, um dann schliesslich wütend auszuruhen:

„Was eine Oper ist, das kann ich Ihnen ganz genau sagen. Wenn nämlich eine Sache so dumm ist, dass man sich geniert, sie in Worten auszudrücken, dann singt man sie!“

Inbelehrbar

„Liebes Kind“, sagte der Gatte zu seiner eifersüchtigen Frau, „ich habe dir so oft gesagt, dass es für mich nur eine Frau gibt!“

„Das glaube ich“, schluchzte sie, „aber du hast mir noch nie gesagt, wer es ist!“

Männerangelegenheiten

„— und du versprichst mir, Vati, dass im Urlaub nicht gehauen wird!“

In der 11. Runde des Europaschachturniers konnte Lündin Fuster im Königsangriff schlagen.

In der Aula der Pressburger Universität wurde eine Ausstellung des deutschen Reichsarbeitsdienstes feierlich eröffnet.

Aufruf zur Abgabe von Waffen

Um endgültig geordnete Verhältnisse herzustellen und um zu verhindern, dass unzuverlässige, insbesondere kriminelle Elemente in den Besitz von Waffen gelangen, mit denen sie die Bevölkerung in ihrer Arbeit zu stören in der Lage wären, habe ich durch eine heute ergangene Anordnung folgendes bestimmt:

1. Waffen und Munition sowie fertige oder vorgearbeitete wesentliche Teile von Waffen und Munition sind sofort bei den Leitern der Amtsbezirke und Kreise anzumelden und abzuliefern.
Unter Waffen sind insbesondere alle Schusswaffen, Handgranaten sowie solche Hieb- und Stosswaffen zu verstehen, die ihrer Natur nach bestimmt sind, durch Hieb, Stoss oder Stich Verletzungen beizubringen.
Als Munition gelten fertige Munition zu Schusswaffen, Schiesspulver und Sprengmunition sowie Minen jeder Art.
2. Das gleiche gilt für Anmeldung und Abgabe von Heeresgut und Heeresgerät aller Art aus deutschem, russischem oder früher litauischem, lettischem, estnischem oder polnischem Besitz, das sich noch im Gewahrsam der Bevölkerung befindet.
3. Jede Herstellung, jeder Erwerb oder Handel mit Waffen, Munition oder Gerät ohne bisherige Anweisung einer deutschen Dienststelle bzw. Genehmigung durch den Generalkommissar ist verboten und wird mit dem Tode, in leichteren Fällen mit Zuchthaus bestraft.
Die gleiche Strafe trifft denjenigen, der von der Herstellung von Waffen, Munition oder von dem Vorhandensein einer Einrichtung oder Anlage zur Herstellung der genannten Gegenstände Kenntnis hat oder erhält und die vorgeschriebene Meldung unterlässt.
4. Das Führer von Waffen ist nur den im Dienst befindlichen Angehörigen der Schutzmannschaft gestattet. Alle anderen Personen bedürfen zur Führung von Waffen einer entsprechenden Ermächtigung in Form eines Waffenscheines, der von dem zuständigen Gebietskommissar ausgestellt wird.
5. Wer unerlaubt Waffen führt, Waffen oder Munition in Besitz nimmt oder in Besitz hat und weder anmeldet noch abgeliefert, wird mit dem Tode, in leichteren Fällen mit Zuchthaus bestraft.
Die Leiter der Amtsbezirke und Kreise, Betriebsleiter, Vorsteher von Judenausschüssen usw. sind für die Anmeldung und Abgabe von Waffen, Munition und Kriegsgerät persönlich verantwortlich. Bei mangelhafter Durchführung der gegebenen Anordnungen werden sie mit dem Tode oder mit Zuchthaus bestraft.
In besonders schweren Fällen ist mit Vergeltungsmassnahmen kollektiver Art zu rechnen.
6. Wer in unbefugtem Besitz von Waffen betroffen wird, hat zu gewärtigen, dass er als Freischärler angesehen und entsprechend behandelt wird.
Ich erwarte, dass die Bevölkerung den Bestimmungen dieser Anordnung, die im Interesse ihrer eigenen Sicherheit erlassen ist, gewissenhaft nachkommt.
Riga, den 12. September 1941.

Der Reichskommissar für das Ostland
LOHSE

Anordnung über Waffen und Munition

I. BESITZ VON WAFFEN

§ 1

Der Besitz von Waffen, Munition oder Kriegsgerät ist verboten.

§ 2

- (1) Unter Waffen im Sinne dieser Anordnung sind alle Schusswaffen, Handgranaten sowie solche Hieb- und Stosswaffen zu verstehen, die ihrer Natur nach bestimmt sind, durch Hieb, Stoss oder Stich Verletzungen beizubringen.
- (2) Als Munition im Sinne dieser Anordnung gelten fertige Munition zu Schusswaffen sowie Schiesspulver, Sprengmunition und Minen jeder Art.
- (3) Fertige oder vorgearbeitete wesentliche Teile von Schusswaffen oder Munition stehen fertigen Schusswaffen oder fertiger Munition gleich.

II. Meldung und Abgabe vorhandener Waffen.

§ 3

- (1) Wer Waffen oder Munition in Besitz hat, ist verpflichtet, diese schriftlich oder mündlich, nach Zahl und Art getrennt, anzumelden und abzuliefern.
- (2) Die gleiche Verpflichtung trifft denjenigen, der Kriegsgerät aller Art, das in Gebäuden, auf Strassen und Plätzen oder auf freiem Gelände von der Truppe zurückgelassen wurde, in Besitz hat.
- (3) Der Inhalt der in den Absätzen 1 und 2 niedergelegten Verpflichtungen beschränkt sich auf eine Meldung bei den in § 5 genannten Dienststellen, wenn eine Ablieferung wegen der Grösse oder deshalb nicht zugemutet werden kann, weil die Ablieferung mit erheblicher Lebensgefahr verbunden ist.
- (4) Zur Meldung ist ebenfalls verpflichtet, wer von dem Vorhandensein verborgener Waffen und Munition Kenntnis hat.

§ 4

Von der Ablieferungs-, nicht aber von der Meldepflicht sind die Angehörigen der Schutzmannschaft befreit.

§ 5

Die Meldung und die Ablieferung hat unverzüglich bei dem zuständigen Gebietskommissar oder der nächsten militärischen Dienststelle oder dem zuständigen Leiter des Amtsbezirks bzw. des Kreises zu erfolgen. Die Leiter der Amtsbezirke und der Kreise sind verpflichtet, diese Meldungen sofort dem zuständigen Gebietskommissar, die abgelieferten Gegenstände unverzüglich der von diesem bestimmten Ablieferungsstelle zuzuleiten.

III. Meldung und Abgabe neu aufgefundenen Waffen.

§ 6

(1) Wer Waffen, Munition oder Gerät der in den §§ 1, 2 bezeichneten Art findet, ist verpflichtet, diese an sich zu nehmen und unverzüglich bei dem zuständigen Gebietskommissar

oder der nächsten militärischen Dienststelle oder dem zuständigen Leiter des Amtsbezirks bzw. des Kreises zu melden und abzuliefern. Die Leiter der Amtsbezirke und der Kreise sind zur unverzüglichen Weiterleitung der Meldungen an den zuständigen Gebietskommissar und zur sofortigen Zuleitung an die Ablieferungsstelle verpflichtet.

(2) Der Inhalt der in Absatz 1 Satz 1 geforderten Verpflichtung beschränkt sich auf eine Meldung bei den dort genannten Dienststellen, wenn eine Ablieferung nicht zugemutet werden kann.

IV. Herstellung und Erwerb von Waffen.

§ 7

Herstellung, Erwerb oder Handel mit Waffen, Munition und Gerät ist verboten, soweit nicht eine ausdrückliche Anweisung von einer deutschen Dienststelle erteilt ist oder eine Genehmigung von dem zuständigen Generalkommissar erteilt wird.

Wer von der Herstellung von Waffen, Munition oder von dem Vorhandensein einer Einrichtung oder Anlage zur Herstellung von den in den §§ 1, 2 bezeichneten Gegenständen Kenntnis hat oder erhält, ist verpflichtet, dieses unverzüglich dem zuständigen Gebietskommissar zu melden.

V. Führen von Waffen.

§ 8

Das Führen von Waffen ist nur den im Dienst befindlichen Angehörigen der Schutzmannschaft gestattet. Alle anderen Personen dürfen nur dann Waffen führen, wenn sie sich im Besitz eines von dem Gebietskommissar ausgestellten Waffenscheines befinden.

VI. Strafbestimmungen

§ 9

- (1) Mit dem Tode, in leichteren Fällen mit einer Freiheitsstrafe wird bestraft, wer vorsätzlich oder fahrlässig
 - a) der ihm gemäss §§ 3, 5, 6, 7, Absatz 2 obliegenden Melde- oder Ablieferungspflicht nicht nachkommt,
 - b) als Leiter des Amtsbezirks oder des Kreises der in den §§ 5, 6 aufgestellten Melde- oder Ablieferungspflicht nicht nachkommt,
 - c) ohne eine entsprechende Erlaubnis (§ 7 Absatz 1) Waffen oder Munition herstellt oder damit Handel treibt.
- (2) Ebenso wird bestraft, wer Waffen, Munition oder Kriegsgerät unbefugt besitzt.
- (3) Gleichzeitig kann auf Einziehung erkannt werden.

VII. Geltungsbereich

§ 10

Die Bestimmungen dieser Anordnung finden keine Anwendung auf Angehörige der deutschen Wehrmacht oder der deutschen Zivilverwaltung. Der Reichskommissar kann weitere Ausnahmen zulassen.

§ 11

- (1) Diese Anordnung tritt sofort in Kraft.
- (2) Bisher erteilte Ermächtigungen zur Führung von Waffen verlieren hiermit ihre Gültigkeit.

Riga, den 12. September 1941.

Der Reichskommissar für das Ostland
LOHSE

Atsišaukimas ginklų atidavimo reikalui

Galutinai įvesti tvarkingoms sąlygoms ir neleisti, kad nepatikimi, o ypač kriminaliniai elementai turėtų ginklus, su kuriais jie galėtų trukdyti gyventojų darbą, šiandien ešelbiu potvarkiu nustatau kas seka:

1. Apie turimus ginklus ir šaudmenis, o taip pat apie gatavas ar pradėtas gaminti svarbias ginklų ir šaudmenų dalis turi būti tuoj pranešta ir visa tai turi būti tuoj atiduota valsčių viršaičiams ir apskričių viršininkams.
- Ginklais laikomi, visų pirma, visi šaunamieji ginklai, rankinės granatos, o taip pat smogiamieji ir duriamieji ginklai, kurie savo pobūdžiu yra skirti sužeisti kertant, smogiant ar duriant.
- Šaudmenimis laikomi gatavi šoviniai šaunamiesiems ginklams, šaunamasis parakas ir sprogstamosios medžiagos, be to, visų rūšių minos.
2. Tas pat liečia pranešimą ir atidavimą karinio turto ir visų rūšių karinių priemonių, kurios priklausė vokiečiams, rusams ar anksčiau lietuviams, latviams, estams ar lenkams ir kurias dar turi gyventojai.
3. Kiekvienas ginklų, šaudmenų ar karinių priemonių gaminimas, įsigijimas ar prekyba be vokiečių įstaigos įsakymo arba Generalinio Komisarų leidimo yra draudžiamas ir už tai bus baudžiama mirtimi, o lengvesniais atvejais — sunkiųjų darbų kalėjimu.
- Tokia pat bausmė taikoma tiems, kurie apie ginklų ir šaudmenų gaminimą ar apie esamą įrengimą ar įmonę minėtiems daiktams gaminti žino ar patiria ir apie tai nepraneša.
4. Ginklus turėti leidžiama tik apsaugos tarnybos nariams. Visi kiti asmenys ginklams laikyti turi gauti atitinkamą leidimą ginklų leidimo forma, kurį išduoda atitinkamos srities komisaras.
5. Kas be leidimo laiko ginklus, įsigyja ginklus ar šaudmenis, ar kas juos turi ir apie tai nepraneša ir jų neatiduoda, bus baudžiamas mirtimi, o lengvesniais atvejais — sunkiųjų darbų kalėjimu.
- Valsčių viršaičiai ir apskričių viršininkai, įmonių vedėjai, žydų komisarijų pirmininkai ir pan. yra asmeniškai atsakingi už pranešimą ir atidavimą ginklų, šaudmenų ir karinių priemonių. Už netinkamą atitinkamų potvarkių vykdymą jie bus baudžiami mirtimi ar sunkiųjų darbų kalėjimu.
- Ypatingai sunkiais atvejais gresia kolektyvinio pobūdžio bausmės.
6. Kas bus užtiktas neteisėtai turįs ginklą, turi žinoti, kad jis bus laikomas prieš partizanų ir su juo bus atitinkamai pasielgta.
- Tiksliai, kad gyventojai sąžiningai vykdys nuostatus šio potvarkio, kuris paskelbtas jų pačių saugumo sumetimais.

Ryga, 1941 m. rugsėjo 12 d.

(pas.) LOHSE
Reicho Komisaras Rytų Kraštui

Potvarkis ginklų ir šaudmenų reikalui

I. Ginklų laikymas

§ 1

Laikyti ginklus, šaudmenis ar karines priemones draudžiama.

§ 2

(1) Ginklais šio potvarkio prasme laikomi visi šaunamieji ginklai, rankinės granatos, o taip pat kertamieji, smogiamieji ir duriamieji ginklai, kurie savo pobūdžiu skiriami sužeisti kertant, smogiant ar duriant.

(2) Šaudmenimis šio potvarkio prasme, laikomi gatavi šoviniai šaunamiesiems ginklams, o taip pat šaunamasis parakas, sprogstamosios medžiagos ir visų rūšių minos.

(3) Gatavos ar pradėtos gaminti svarbios šaunamųjų ginklų ar šaudmenų dalys yra laikomos lygiomis su gatavais šaunamaisiais ginklais ar gatavais šaudmenimis.

II. Pranešimas apie turimus ginklus ir jų atidavimas

§ 3

(1) Kas turi ginklų ar šaudmenų, privalo apie juos raštu ar žodžiu, apie kiekvieną rūšį atskirai pranešti ir juos atiduoti.

(2) Tai pati prievolė tenka tiems, kurie laiko pas save įvairių rūšių karines priemones, kurios kariuomenės buvo paliktos pastatuose, keliuose, alkštėse ar šiaip atvirame lauke.

(3) Jei perduoti negalima dėl objekto dydžio ar dėl to, kad tai yra susiję su dideliu pavojumi gyvybei, tai pagal 1 ir 2 pastraipų reikalavimus pakanka pranešti § 5 paminėtomis įstaigoms.

(4) Pranešti privalo ir tas, kas žino apie turimus paslėptus ginklus ir šaudmenis.

§ 4

Apsaugos tarnybos nariai ginklų ir šaudmenų gali neatiduoti, bet apie juos turi pranešti atitinkamoms įstaigoms.

§ 5

Pranešti ir atiduoti reikia neatidėliojant atitinkamam srities komisarui ar artimiausiai karinei įstaigai arba atitinkamam valsčiaus viršaičiui arba apskrities viršininkui. Valsčių viršaičiai ir apskričių viršininkai įpareigojami tas žinias tuoj pristatyti atitinkamam srities komisarui, o atidėtas daiktus neatidėliojant perduoti jo paskirtiems surinkimo punktams.

III. Pranešimas apie rastus ginklus ir jų atidavimas

§ 6

(1) Kas randa §§ 1 ir 2 nurodytus ginklus, šaudmenis ar karines priemones, turi juos paaimti ir neatidėliodamas pranešti ir atiduoti atitinkamam srities komisarui ar artimiausiai karinei įstaigai arba atitinkamam valsčiaus viršaičiui arba apskrities viršininkui. Valsčių viršaičiai ir apskričių viršininkai privalo tas žinias neatidėliodami išsiųsti toliau atitinkamam srities komisarui, o daiktus — tuoj perduoti surinkimo punktui.

(2) Pagal 1 pastraipos 1 ekinio reikalavimus pakanka pranešti ten paminėtomis įstaigoms, jei daiktų pristatyti neįmanoma.

IV. Ginklų gamyba ir įsigijimas

§ 7

Gaminti, įsigyti ar prekiauti ginklais, šaudmenimis ir karinėmis priemonėmis draudžiama, neturint aiškaus vokiečių įstaigos įsakymo ar atitinkamo generalinio komisaro leidimo.

Kas žino ar patiria apie ginklų, šaudmenų gamybą ar apie buvimą įrengime ar įmonės §§ 1 ir 2 nurodytiems daiktams gaminti, privalo apie tai neatidėliodamas pranešti atitinkamam srities komisarui.

V. Ginklų laikymas

§ 8

Laikyti ginklus leidžiama tik tarnyboje esantiems apsaugos tarnybos nariams. Visi kiti asmenys gali laikyti ginklus tik su srities komisaro ginklų laikyti leidimu.

VI. Baudžiamieji nuostatai

§ 9

(1) Mirtimi ar — lengvesniais atvejais — laisvės atėmimu baudžiamas tas, kas sąmoningai ar per apslėdimą

- a) neatlieka jam §§ 3, 5, 6, 7 pastraipa 2 uždedamos prievolės pranešti ar atiduoti,
- b) būdamas valsčiaus viršaičiu ar apskrities viršininku, neatlieka pagal § 5 ir 6 jam tenkančios prievolės pranešti ir atiduoti,
- c) neturėdamas atitinkamo leidimo (§ 7 pastr. 1), gamina ginklus ar šaudmenis ar jais prekiauja.

(2) Taip pat baudžiamas, kas neteisėtai laiko ginklus, šaudmenis ar karines priemones.

(3) Kartu gali būti nutarta konfiskuoti turta.

VII. Potvarkio nuostatų taikymas

§ 10

Šio potvarkio nuostatai netaikomi vokiečių kariuomenės ar vokiečių civilinės valdžios nariams. Reicho Komisaras gali padaryti ir daugiau išimčių.

§ 11

- (1) Šis potvarkis tuoj įsigalioja.
- (2) Iki šiol išduoti ginklams laikyti leidimai nebegalioja. Ryga, 1941 m. rugsėjo 12 d.

(pas.) LOHSE
Reicho Komisaras Rytų Kraštui

Ekranas

Gyvenimiškos meilės filma

Per pastaruosius du mėnesius matėme daug įvairių vokiečių gamybos filmų. Propagandinių, lengvo stiliaus ir rimtesnių, vaizduojančių vienokią ar kitokią nefalsifikuoto gyvenimo atlaują. Pasirinkti buvo iš ko. „Kelias pas Izabelę“, dabar demonstruojama „Forum“, tenka skirti prie gyvenimiškųjų filmų, tiksliai, ryškiai spalvomis ir išpūdingai rodančių mažą žmogiškosios sielos kerTELę. Tėviški jausmai, sumišę su išliepenojančia meile, kertasi komplikuotam fone, ir žiūrovas nejučiomis įtraukiamas į veiksmo analizavimą ir galimus veiksmo nukrypimus. Galvoje smilga didysis klausukas, lemias išiegti iš painios padėties.

Patį filma turi daug prancūziško elemento, ir kur gi rasite tokia širdį, kaip Prancūzijos dukros? Liepsninga, kartais prasiveržianti neįprasčiausiu būdu, šildanti kaip saulė ir kartu neatsisakanti pavydo, gal būt, net kuklios pagiežos.

Kabareto dainininkė ir turtuolis iš Vokietijos. Skamba kiek neįprastai, kai kam, aišku, klaidkiai. Mat, netruksta žmonių, kurie su panieka atsiliepia apie žmones iš liūnu, uosto lindynių, laivo kajučių ar antraeilio kabareto. Tarytum šie visi būtų pasakutiniai niekšai. Bet ar reikia kartoti, jog šie žmonės dugne kartais yra turiningesni ir mažiau sugadinti, nei putūs dabitai, kurie kiekvieną dieną vilki naują kestitumą, kurių didysis rūpestis naujos pažintys, korū staliukas, išgėrimas ir pinigai.

Painus, kilūčių nusėtas kelias į Izabelės širdį. Iš pradžių tėvo, paskui jau giliai mylinčio asmens. Daug būdingų akimirų, psichologinių prosvaiščių, kilnumo ir išsižadėjimo. Taip pergale nėra lengva, bet ji įmanoma pasiekti tam, kas ryžtingai kimba į tikslą.

Hilde Krahl atkuria ryškų, idomų tipą. Jos susilaikymas kalboje, salkingai gestai, daug pasakanti veido išraiška duoda progą giliau įvelgti į jaunos merginos sielą. Ji komplikuota, ne kiekvienam gerai suprantama ir suvokiama. Ir šios sielos savininkė žavi.

Ewald Baiser, Maks Guelstorff, Herbert Huebner darniai įsijungia į ansamblio visumą. Vaizdas glaudus, neišdabarkytas, išlaikytas stiliaus.

Panašių filmų, kaip „Kelias pas Izabelę“, seniai matėme. Ji nėra iš pačių puikiausių, bet taip pat neturim teisės sakyti, jog ji nepalenkia žiūrovo dėmesio. Filma tikrai išpūdinga.

K. Čerkeliūnas

„Laimė čia pat“

Iš šios filmo negalima daug ko reikalauti, nes tai eilinis humoristinis dalykėlis iš miesto gyvenimo. Džiuginanti ir vertintina ypatybė — jaunų siuvelių nesudrumstas optimizmas ir pastangos išiegti į geresnį gyvenimą. Tiesa, tas iškopimas į viršų dėl palankių atsitikinių aplinkybių nėra ypatingai sunkus ir varginantis. Vis dėlto ir jis pareikalauja nemaža pastangų, truputį vargo, lengviau įveikiamo su šypsena lūpose. Kiti veikiantieji asmenys daugiau šabloniniai: ekcentriškos ponutės, pavyduoliai vyrų, tuščiaaviduris miesiško stiliaus gyvenimas.

Netruksta komiškių situacijų, sukeliančių juoką ir užmiršimo. Artistų sąstatas, kaip pavadės sako, nėra blogas. Maria Andergast, Oly Holzmann, Wolf Albrach — Retty sukuria eilę giedresnių prosvaiščių.

J. Rimutis

Premijuotos filmos

Tarptautinės filmų meno parodos Venecijoje proga buvo išrinktos ir apdovanotos geriausios filmos. Pirmoji dovana, Mussolinio taurė, atiteko italių filmui „La Corona Ferro“. Už geriausią užsienio filmą Mussolinio taurę gavo jau Kaune demonstruota filma „Ohm Krüger“. Kitomis premijomis atžymėtos šios filmos: „Lo Nave Bianca“ (italų), „Sugrįžimas“ (vokiečių), „Piktam panaudoti meilė. Laiškai“ (šveicarų), „Naktis Siebenbürgene“ (vengrų), „Marianella“ (ispanų), „Aš kaltinu“ (vokiečių), „Marti“ (italų), „Naktinė peteliškė“ (protektorato), „Swingt it Magistern“ (šveicarų), „Bastard“ (norvegų).

Geriausiu artistu pripažintas Italas Ermete Zacconi, artistė — vokiečių Luise Ulrich. Medalį už geriausią režisūrą gavo G. W. Pabst už filma „Komedijantai“.

KRONIKA

KAUNIEČIAI APSIRŪPINA MALKOMIS

Pradėjus atšalti rudens orai, daugelis kauniečių susirūpino kuru. Daug gyventojų lankosi malkų pardavimo vietose — sandėliuose ir pagal orderius gabenasi malkas į savo namus. Atitinkamos įstaigos mano, kad kuras bus normaliai pristatomas tokiais kiekiais, kiek jo gyventojų būtinoms reikalsams bus reikalinga. (v).

PROVINCIJOS GYVENTOJAI GAUSIAI PERKA KNYGAS

Atvykstantieji į Kauną iš provincijos asmenys labai gausiai lankosi knygynuose, kur perka daug knygų, išleisčių ankstyvesniais laikais, t. y. kol bolševikai dar nebuvo užėmę Lietuvos. Be knygų, perkami ir vaizdai iš Lietuvos gyvenimo, žymesnių vietos pastatų ir kt. Tokios kelios paveiksluotų atvirukų laidos buvo naujai išleistos ir jau baigiamos išparduoti. Šių valzdų — atvirukų daug perka ir vokiečių kariai. (v).

STATOMOS NAUJOS MOKYKLOS

Štals metalis Skaruliuose (Jonavos valsė.) statoma nauja 3-ju komplektų mūrinė pradžios mokykla. Ši mokykla per karą buvo sugadinta. Naujasis pastatas atitiks visus šiu laikų reikalavimus, kitaip tariant, bus modernus, erdvus ir gražus pastatas.

Be šios mokyklos, Kauno apskrity dar statoma nauja 3-ju komplektų mūrinė Miškalaūkio pradžios mokykla ir baigiama statyti Panevėžiuo pr. mok., kuri dar šiais metais bus galutinai įrengta. Kitos visos mokyklos galės dirbti senose patalpose. Tik kai kuriose mokyklose yra reikalingas didesnis ar mažesnis remontas. Tam reikalui apskrities savivaldybės paskirta apie 75—80.000.— rub-

lių. Moksias pradžios mokyklose jau prasidėjo ir vyksta normaliai. (v).

RUOŠIAM KALENDORIAI ATEINANTIEMS METAMS

Valstybinė Leidykla jau ruošia ateinantiems 1942 m. keletą kalendorių. Šios leidyklos išleidžiami slėniniai, stalo ir šiaip visuomenėi bei ūkininkams skirti kalendoriai. Be Valstybinės Leidyklos leidžiamų kalendorių žada išleisti ir provincijos laikraščiai — „Tėvynė“ ir „Zemaitių Žemė“. Todėl kalendoriai galės pasirodyti laiku, ir nebeapsikartos perieitų metų istorija, kai gyventojai naujus kalendorius galėjo gauti už mėnesio ar net dviejų po naujų metų. (v).

Vidurinėj kultūrtechnikos ir geodezijos mokyklų Kėdainiuose mokslas pradedamas spalio 1 d.

AVIOMODELIŲ VARŽYBOS

Rugsėjo mėn. 20 ir 21 dienomis Kauno Aero Klubas rengia aviomodelių varžybas Kaune, Dainavos aerodrome. Kviečiami dalyvauti visi modelistai. Modeliai registruojami rungtynių vietoje. Bus rungtyniaujama sklandytuvų modeliais ir modeliais su gumos varikliais. Sklandymas tik išsilaukymo laikas. Sklandytuvų modeliai leidžiami aukštuoju startu, išvelkant siūlu, kurį modelistai patys pasirūpina. Modeliai su gumos varikliai leidžiami iš rankų. Jokios kitos taisyklės šioms varžyboms netaikomos. Visi modelistai kviečiami kuo gausiau dalyvauti.

Rinktis reikia rugsėjo mėn. 20 d., 15 val. Dainavos aerodrome, ten, kur vyko paskutiniosios aviomodelių varžybos.

VISI SKAITYKITE

gausiai iliustruotą žurnalą kaimui ir miestui

„NAUJĄJĄ SODYBĄ“.

Be „N. Sodybos“ šiandien negali apsieiti nė vienas miestelėnas ir sklypininkas. „N. Sodyba“ ypač aktuali visoms šeiminkėms. Jaunimas „N. Sodyboje“ ras daug idomių pasiskaitymų iš gamtos mokslų populiarizacijos.

Administracijos adresas: Kaunas, Daukanto g-vė Nr. 13

Sportas

Kuprevičius laimėjo

1941 m. Lietuvos lauko teniso pirmenybių finale susitiko praeitų metų nugalėtojas Gerulaitis ir Kuprevičius. Vakar buvo sužaistas baigminis susitikimas, kurį laimėjo Kuprevičius. Kuprevičius Lietuvos teniso pirmenybes laimė pirmą kartą.

Miėriame dvejetė pirmąją vietą ir meisterio vardą iškovojo Danauskaitė — Kuprevičius, baigmėje įveikė Ščukauskaitę — Gerulaitį.

Rytdienos sporto skyriuje apie pirmenybes plačiau.

TRUMPAI IŠ UZSIENIO

— Stockholme įvyko 35-tosios tarptautinės futbolo rungtynės Švedija — Danija. Susitikimas prie 50.000 žiūrovų baigėsi 2:2. Danai vedė 2:0, bet vėliau atlyžo.

— Europos bokso pirmenybes pavesta surengti Vengrijai. Jau nusiskirta pirmenybių data — gruodžio 6 — 12 d. d. Budapešte.

— Iš Stockholmo pranešama apie

naują Švedijos lengvosios atletikos rekordą. Nilsonas tris mylias (=4827 m) prabėgo per 14:00.8 min. Senasis rekordas buvo Kaelarnas — 14:03.4 min.

— Švedijos lengvosios atletikos sąjunga atėmė starto teisę prieš keliolika dienų pasiekusiam 1500 m pasaulio rekordą bėgikui Haeggul. Dėl ko tas uždraudimas padarytas, dar nėra aišku.

— Lapkričio 16 d. Zueriche šveicarų futbolininkai žais su Vengrija. Po to išvyks į Ispaniją, kur Valencijos mieste bus tarptautinės Ispanija — Šveicarija ir vėliau panašios rungtynės su Portugalija.

I LAISVE

Redakcija — Duonelaičio 24. tel. 21414, 20520 ir 20530.

Administracija — Mickevičiaus 28 (medinis namelis), tel. 26375, 22430.

Smulkūs skelbimai

Pamesta 1941. IX. 6 d. (Šančiuose?) vyriška odinė, geltona, kairiosios rankos pirštinė. Radusiam bus atlyginta. Gražinti Kęstučio 15 Nr. 33 kamb. 1108(1)

200 rublių gaus tas, kieno nurodymu jaunas šoferis gaus darbo ant sunkvežimio ar lengvos mašinos. Siūlyti: Savanorių pr. 153 Nr., but. 2, II aukštas. 1103(5)

Med. gydytojas ANTANAS PAGIRYS .. Odos ir veneros ligos 17—19 val. Parodos g. Nr. 10, b. 2. Tel. 23040. 1093(2)

Kas žino apie Buidų šeimą: A. Bulda, El. Buidienė, sūnų Genių ir dukrelių Nijolė, gyvenusius Utenoje. Kas turi žinių, pranešti: Kaunas, Gedimino g. 33, „Varpe“ spaustuvė, Vaitkevičiū. 1089(2)

DR. PAJIEDAITĖ Atidare dantų gydymo kabinetą Duonelaičio 39, 1, gydo nuo 9—12 ir 17—19 val. 1120(1)

Utenos Apskritis Viršinininko Įstaiga SKUBIAI REIKALINGAS VERTĖJAS, gerai mokąs vokiečių ir lietuvių kalbas žedžiu ir raštu. Su prašymais kreiptis Utenos Apskritis Viršinininko Įstaigon. 1087(2)

Utenos Apskritis Valdybai reikalingas buhalteris. Su prašymais kreiptis Utenos Apskritis Valdybon. 1086(2)

Pažaislio v. kooperatyvui reikalingas sodininkas-daržininkas. Kreiptis: Petrašiūnai, Vilniaus 27b, telef. 22. Kooperatyvo Reikalų Vedėjas 1066(2)

PROF. BR. SIDARAVIČIUS, odos ir venerinės ligos, priima ligoninė nuo 16—18 val., Mickevičiaus g-vė 33, b. 4. 1059(3)

Akc. B-vės „Statyba“ Transporto skyrius Kaune, Kęstučio g-vė Nr. 51, telef. 22237 PERKA DOBILUS. Moka geras kainas. 983(6)

Perku senų radio aparatų dalis ir senų laikrodžių dalis. Siūlyti: Kaunas, Savanorių prospektas Nr. 5, bt. 2. 967(6)

BUHALTERIJOS ir stenografijos grupės pradėjo pamokas. Užsirašiusieji ar nori dar užsirašyti, prašom kreiptis į KURSUS, Sapiegos g. 6 nr. 890(10)

Skubiai reikalinga sąžininga tarnaitė už gerą atlyginimą. Sužinoti Laisvės al. 61, kallių dirbtuvė. 1119(1)

Prie dviejų asmenų šelmos tuojau reikalinga tarnaitė, mokanti gerai vilti. Kreiptis nuo 15—17 val., Sapiegos g-vė 4b, bt. 3. Telef. 20526. 1121(1)

Vokiečių gail. sesuo skubiai ieško pirkti naują arba nedaug nešiotą kaštinę paltą. Siūlyti laišku Malėtų g-vė Nr. 3, but. 2, seseriai Elena. 1123(3)

Parduodamas ūkis 8 ha su trobes. 4 kil. nuo Kauno prie plento ir miško ir namas A. Panemunėje. Sužinoti A. Panemunė, Klevų g. 7, telefonas 41428. 1124(1)

Kanceliaristas, gali vesti vokiškai, ieško tinkamos vietos Kaune (sutinka ir Vilniun). Vaisių 20, II, tel. 25011. 1125(2)

5 asmenų šeimai skubiai reikalinga tarnaitė. Kreiptis Zemačių g-vė 82, bt. 6. 1127(1)

S. M. rugsėjo 15 d. apie 20 val. Juozapavičiaus pr. prie manufaktūros krautuvės buvo pavogtas vyr. dviratės Durkop. Nr. 1717989. Kas matė ar matys prašom pranešti į IV nuovada. Bus atlyginta. 1128(1)

Skubiai reikalingas baldų apmušėjas dirbtuvė „Šančių Baldai“. Šančiai, Juozapavičiaus pr. 57. 1129(1)

Parduodama moteriški, mažai naudoti, vidutinio ūgio kaštiniai. Kaina 5.000 Rb ir drabuž. naudota spinta — 600 Rb. Skambinti 28022. 1130(1)

Reikalingi parketo grindų valytojai, kreiptis „Valgis“ Laisvės al. 29a 5 aukšt. 1131(1)

Zaliam kaime reikalingas butas iš 2 kambarių ir virtuvės. Siūlyti darbo valandomis telef. 29412. Cerniauskul. 1132(1)

Mažai šeimai reikalinga moteris ar mergina, rimta, sąžininga, mylinti vaikus. Atlyginimas geras. Kreiptis Radvilėnų g. 6 nr., bt. 2 Zaliskalnės. 1136(1)

Elektro monteris. Rengiu ir taisau elektrą. Mažais kiekiais galiu su savo medžiaga. Taisau ir rengiu radio aparatus. Duonelaičio 20, b. 2. A. Saladzius. 1137(1)

Medic. sesuo ieško darbo ligoninėje ar ambulatorijoje, turi 20 metų stažą. Kreiptis: Kaunas, Aušros g. 47, telefon. 22225. 1138(1)

SKELBIMAS. KAUNO MIESTO S-BĖS PRAMONĖS SKYRIUI REIKALINGI STALIAI. Kreiptis, Kanto g-vė Nr. 6 dirbtuvėje nuo 8—16,30 val. K. M. S. 1113(2)

Valst. Žuvies Trestis skubiai reikalinga mašininė mokanti lietuvių ir vokiečių kalbas. Atlyginimas geras. Kreiptis: Gedimino g. 7a. 1114(3)

Elektro — mechaninė ir prietaisų remonto dirbtuvė atliekama: visų elektros darbai, prietaisų taisyimas, elektrinių ir steninųjų laikrodžių taisyimas, kirpimo ir skutimo maš. taisyimas, auto armatos remontas, akumuliatorių krėvimas ir remontas. Kaunas, Nemuno g. 30 Nr. 1115(1)

Pamestą Pažymėjimą, Betygalos valcė. sav. 1941. VIII. 8 d. išduotą Dubinskui Pranui, dėl dingusių — pavogtų laike karo drabužių, avalynės ir patalynės laikyti be vertės. Gražinusiam bus atlyginta. Dubinskas Pr. Veltuona. 1117(1)

S. m. rugsėjo mėn. 4 d. važiuojant iš Z. Panemunės garlaiviu į Kauną, dingo garlaivyje paketas su moteriškom suknelėm ir kojine. Radusį prašau gražinti šiuo adresu: Šančiai, Kranto al. 63, but. 2. Radusiam bus atlyginta. 1118(1)

Reikalingi keramikai SUKĖJAI, GLAZURUOTOJAI, DEGKAI. Pirmenybė baig. mokyklai. Geras atlyginimas. „Dailė“, Daukanto 7. 1133(1)

Automobilis 4 vietų mažai važinėtas ieškomas pirkti. Parduodamo automobilio šoferis arba automobilio savininkas galės gauti tarnybą. Siūlyti Statybos Kontorai, Putvinskio 42. 1135(1)

Skubiai reikalinga tarnaitė prie dviejų 3 ir 5 metų vaikų. Atlyginimas geras. Kreiptis: Aukštaičių g-vė 17a, but. 3. 1109(1)

Tarnaičių dėmesui. Nedideliai šeimai reikalinga švari, sąžininga, mylinti vaiką ir mokanti virti: tarnaitė. Teirautis 15—19 val. Aušros g-vė 13, butas 2. 1110(1)

Tarnautojui reikalingas geras kambarys. Rajonas: Paštas — stotis. Skambinti nuo 11 iki 15 val. 41529. 1111(1)

Skubiai reikalinga sąžininga tarnaitė, kreiptis laike 12—17 val., Ugniagesių 6 Nr., b. 2. 1112(1)

Parduodamas medinis 2-ju butų namas. Sužinoti Tulpių 4, b. 3. 1083(2)

ŠANČIŲ SMULKAUS KREDITO BANKO NARTU DĖMESIUI

Pranešame, kad Šančių Smulkaus Kredito Bankas veikia sena tvarka ir prašome visus turinčius skolas tvarkyti terminui subėjus, kurie netvarkys pateiktų bus išieškoma prievarta. Banko Valdyba 1122(2)

Pranešimas

Pranešame, kad bendrovė „Rentinys“, Lukšio g-vė 12 nr., gamina apšildomus kilnojamus pečiukus.

Suinteresuotos įstaigos bei asmenys prašomi aukščiau minėtus pečiukus užsisakyti iš anksto, nes gaminamų pečiukų skaičius bus ribotas. Nesuskubę laiku užsisakyti, galės jų negauti.

Remonto — Statybos Aprėžtos Apsakomybės B-vė „RENTINYS“ 1126(2)

Statybos darbams

reikalingi mūrininkai, dalydės ir pagelbiniai darbininkai vokiečių darbams Kauno ribose. Mokama nustatytais normomis markėmis. Darbo vietoje virtuvė įrengus, vieną kartą į dieną bus duodamas šiltas valgis. Ten pat reikalingi mokantieji vokiečių kalbą statybos technikai, braižytojai, dešimtininkai ir buhalteriai. Kreiptis į Statybos kontorą Putvinskio 42.

SKELBIMAS Kauno Pramoninių Gaminų Prekybos cheminei valyklai reikalingi valytojai specialistai. Prašome kreiptis į Gamybos skyrių, Laisvės Alėja Nr. 24 darbo valandomis. 1045(4)

SKELBIMAS BUV. MOTERŲ SIUVYKLA „SMART“ perėjo Kauno Pramoninių Gaminų P-bos žinion ir iš Laisvės Alėjos Nr. 25 persikėlė į Daukanto g-vė Nr. 13. Prašome klientes kreiptis į siuvyklą Daukanto g-vė Nr. 13. 1046(4)

„I Laisvę“ skelbimų kainos: darbo ieškantiems Rub. 2,—; darbo siūlantiesiems Rub. 10,—; pirkimo ir pardavimo smulkūs skelbimai Rub. 15,—; valdinių ir prekybinių įstaigų skelbimai 1 petito eilutė 4 rub. Adresas: Kaunas, Mickevičiaus g. Nr. 28, tel. 26375. Administracija atdara nuo 8 iki 18 val. Spausdina „Žaibo“ spaustuvė (Kaunas, Duonelaičio 24).

Su sveika nuovoka į kūrybą

Jeigu bolševikai būtų galėję paviešpatauti bent vienos kartos meta, jų valdomų žmonių sąmonėse visa eilė terminų būtų įgiję atvirksčią prasmę. Juk argi bolševikinės „Tiesos“ skaltytojas per dešimtmečių eilę neįprastų tuo žodžiu suprasti tai, ką normalūs žmonės pažymi „melo“ vardu? O ramūs gyventojai, naktų naktis slaube praleidami dėl NKVD siautimo ir čia pat girdėdami dunajevskines dainuokas apie „kasdien linksmėjantį gyvenimą“, — ar tie žmonės per ilga neįsiskaitę sau į galvą, jog „linksmumas“ yra žodinė priemonė neaprašomai klaikumai nuskaityti? *

Tokie apdairūs buvo nevien inteligentai: dar labiau pasigėrėtini pasirodė mūsų ūkininkai, kurių apdairumas ir sąmoningumas dvelkė natūralia ir sveika savosios žemės dvasia. Sveikas kaimiečių protas niekaip negalėjo sutikti su bolševikinių agitatorių skelbiama klasine neapykanta, kuri vadinamiesiems valstiečiams inteligentus valzdavo kaip liaudies taigi, ir jų priešus. Ūkininkai į tą agitaciją žiūrėjo kaip į niekinimą ir apkaltinimą jo paties sūnaus ar brolio, kuris, mokslus išėjęs ir mieste apsigyvenęs, tik tiek nuo jo, žemės artojo, tebuvo atitolęs, kad platesniu akiračiu ir tolimesne perspektyva galėjo regėti tai, kas ir jam rūpi ir brangu. Tarp kaimo ir lietuviškojo miesto iš esmės ne tik kad nebuvo priešingumo, kuriuo norėjo spekuliuoti bolševikai, bet tarp jų kaip tik vyko nuolatinis ir be galo naudingas mainas: inteligentai teikė kaimui mokslo patirties vaisių ir platesnio akiračio orientacijos, iš kaimo gi nuolatos tekėjo galvi moralinio sveikumo srovė ir dvelkė gyvatinga savosios žemės dvasia-įkvėpėja.

Tas artimumas per daug natūralus ir galvojimo vieningumas per daug organiškasis, kad agitacija būtų pajėgusi juos dirbtiniu būdu sutraukti. Čia glūdi nuostabios išsilaikymo jėgos paslaptis; čia taip pat slypi ir kūrybinės sėkmės laidas. Kūrybos gi be galo reikia bolševizmui pribaugti ir jo pridarytoms negerovėms atitaisyti. Pasukiniosiomis dienomis buvo progų ūkininkams priminti ūkinės kūrybos reikalai. Taip, kūrybos žodį turim teisę minėti kalbėdami ir apie žemės ūkio darbus. Tik įprasminama kūryba, o ne vien techninis ūkininkų gėrybių gaminimas tveria bei atstato vertybes ir teikia džiaugsmą.

ROMA. Šiandien priešpiet Popiežius priėmė privačiosios audiencijosje Rooseveltto atstovą prie Šv. Sosto Myron Taylorą. Priėmimas truko vieną valandą. Taip pat Popiežius priėmė Italijos pasiuntinį prie Šv. Sosto Attolico.

Pernykščiai metai Pienocentruui buvo patys sunkiausi

Vis dėlto buvo pagaminta 14.876 tonų sviesto ir supirkta 100 milijonų kiaušinių.—Metai baigti su 6,6 mil. rb. pelno.—Pastatyta 13 naujų pieninių.

Po 20 minučių pertraukos prasidėjo suvažiavimo darbo posėdis. Pirmininkauti buvo pakviestas Pienocentro tarybos pirmininkas Dr. J. Krikščiūnas, o sekretoriauti p. Jaloveckas.

Pienocentro valdybos pirmininkas ir vyr. direktorius K. Jacevičius savo išsamiam pranešime apžvelgė visą Pienocentro veiklą nuo paskutiniojo įgalotinių suvažiavimo 1940 m. balandžio 17—18 d. iki šio laiko. Jis nurodė, kokius sunkumus Lietuvos pieno ūkis pergyveno per šiuos 17 mėnesius.

Bolševikų okupacija tiek Lietuvos pieno ūkiui, tiek ir jo organizacijai padarė didelę žalą.

Į centrą iš pradžių buvo bolševikų paskirtas valstybės kontrolės atstovas, o vėliau į centrą ir skyrius — komisarai. Į centrą buvo paskirtas iš Gudijos atvykęs Skarinka, nieko nenuvokiąs apie šį darbą žmogus. Jis pasiūvė visus reikalus pats spręsti. Nevykusios reformos, prityrusių pieno ūkio specialistų suėmimai ir išvežimai taip pat labai neigiamai paveikė Pienocentro veiklą.

Pienocentras, nors juridškai ir išliko, bet praktiškai negalėjo taip veikti, kaip veikė: negalėjo nei silpnųjų pieninių paremti, negalėjo nei naujų pieninių statyti, nei kitų svarbių darbų dirbti. Visas jo darbas turėjo būti rikiuojamas pagal Maskvos padiktuoją politiką. Su užsieniais visi prekybiniai ryšiai buvo nutraukti. Sustoję įgabinimas mašinų ir kitų pieninėms reikalingų dalykų, o jų iš SSSR atsiųžti nebuvo jokios vilties.

Visos sviesto ir kitų pieno produktų atsargos, o taip pat ir kiaušiniai buvo siunčiami į SSSR. Pienocentro ir pieno perdirbimo bendrovių reikalai kasdien smuko. Tuo tarpu įstaigos dėl vadinamosios kanceliariškosios padidėjo. Iš įvairių komisariatų ir iš Maskvos kasdien plaukė raginimai ruošti įvairius planus ir teikti statistikos žinių. Kokia didelė makalynė buvo užvirta, aiškėja, kad ir iš to, jog tik Pienocentro įvairiems blankams buvo sunaudota 30 tonų popieriaus.

Toliau vyr. direktorius paminėjo keletą faktų iš bolševikų valdomo Pienocentro veiklos, kurie rodo, kokių tempų ši reikšminga Lietuvos ūkiui organizacija buvo žlugdoma.

Pienas ir sviestas

Pernai per visus metus į visas kooperatines pienines buvo pristatyta 380 mil. litrų pieno arba 24% mažiau, kaip užpernai. O šiemet per pirmuosius 5 mėn. pieno pri-

statyta į pienines 35% mažiau, kaip pernai tuo pačiu laiku, nekabant jau apie užpernykščius metus.

Pernai sviesto buvo pagaminta 14.876 tonos arba 26% mažiau, kaip užpernai, o šiemet per pirmuosius 5 mėnesius tik 3.298 tonos arba 26% mažiau kaip pernai tuo pačiu laiku.

Sūris ir kazeinas

Pernai kooperatinėse ir privačiose sūrinėse buvo pagaminta 100 tonų sūrio ir 49 tonos kazeino. Privačių sūrinių buvo apie 70. Prasiūdėjus įmonių nacionalizacijai, didelė dalis sūrinių užsidarė. Apie 30 jų perėmė pieno perdirbimo bendrovės. Šiemet šiose sūrinėse per 5 mėn. pagaminta apie 150 tonų sūrio ir per 29 tonos kazeino.

Sviesto ir kiaušinių eksportas

Pernai Pienocentras supirko 100 mil. 227 tūkst. kiaušinių, o šiemet per 5 mėn. — 42 milijonus.

Pernai sviesto eksportuota 10 mil. 886 tūkst. kg. arba 35% mažiau, kaip 1939 m. Iš šio kiekio per 56% išvežta į Sovietų Rusiją ir tik 32% į Vokietiją. Kiaušinių pernai išvežta 76 mil. 906 tūkst. arba 22% mažiau kaip užpernai, o šiemet — 29 mil. 750 tūkst. (visi į Sovietų Rusiją). Palyginus šio pusmečio išvežimą su pernai to paties laiko išvežimu, matyti, kad šiemet išvežta 57% mažiau, kaip pernai.

Dėl bolševikiško nemokšiško sviesto gamyba šiemet smarkiai smuko. Per pirmą pusmetį buvo išvežta tik 933.234 kg. arba 20% to, kiek buvo išvežta pernai tuo pat laiku.

Daugiau kaip pusė šių produktų išvežimo tenka Sovietų Rusijai. Dėl ko taip atsitiko — visiems aišku.

Stalyba

Nežiūrint medžiagos pristatymo trukdymosi dėl tebevykstančio kaimyninės valstybės karo, visos pradėtos stalybos buvo sėkmingai vykdomos, nors ir lėtesniu tempu, kaip 1939 m. Pernai buvo pastatyta 13 pieninių trobesiai, apie 1 mil. litrų vertės ir pradėta naujų pieninių stalybos 9 vietose. Pastatyta 9 grietinės nugriebimo punktų trobesiai ir vykdoma 8 punktų stalyba. Be to, pernai buvo pradėta statyti 3 administracijos namai su butais tarnautojams, 12 ūkio trobesių, įvykdyta visa eilė

smulkių stalybų ir atlikta pagrindinių remontų.

Šeštoje pastatyta didžiulė sūrinė, Šepetoje, ties Kupiškiumi, durpių kraiko fabrikas ir Vilniaus šaldytuvai — apie 1 milijono litų vertės.

Šiemet stalybas kliudė medžiagų stoka ir begalinis popierizmas, — pažymėjo direktorius. — Dėl to didesnės stalybos nebuvo nė pradėtos. Dėl to iki karo pradžios nebuvo baigiamos net pernai pradėtosios stalybos. Tačiau šiuo laiku šis darbas jau pastūmėtas pirmyn. Kliudo tik transporto sunkumas.

Pieninių ir punktų įrengimai

Nors pernai ir buvo dideli sunkumai, bet pavyko daugelį darbų užbaigti ir į darbą paleisti 6 naujas garines pienines, 4 pertvarkyti, praplėsti visai eilė pieninių patalpas, kitoms pastatyti galingesnes mašinas.

Šiemet per pirmąjį pusmetį įmontuotos tik dvi pieninės, bet darbas galutinai nebuvo baigtas, ir dėl to į darbą jos nepaleistos.

Atsižvelgiant mūsų krašto ūkio būties, kuri susidarė karui kilus, 1940 metų pradžioje buvo susirūpinta pieninių įrengimų apsauga. Tuo tikslu buvo imtasi atitinkamų priemonių.

Finansinė padėtis

Pienocentro 1940 m. balansas suvestas 30.442.212 rb. su 6.607.900 rb. pelnu. Iš pelno 1.983.900 rb. paskirta mokesčiams mokėti, 1.571.000 rb. koncentruotų pašarų kainoms sumažinti, 556.000 rb. silpnoms pieninėms remti, 252.500 rb. 1940 m. apyvartos mokesčiui, kita dalis — nepaskirstyta. 1940 m. sąmata įvykdyta su mažais perviršijimais. Šiems metams visai sudarytos sąmatos nebuvo.

Susitvarkius susisiekimui su provincija, teks sudaryti naują sąmatą, kuri turės atitikti naujo gyvenimo sąlygas ir Pienocentro uždavinius.

Šio mėn. 5 d. Pienocentro taryba, valdyba ir revizijos komisija priėmė laikinį Pienocentro balansą šių metų pirmam pusmečiui 40.638.518 rb. su 4.171.114 rb. pelnu.

Aktualiausieji reikalai

Peržvelgęs Pienocentro atliktus darbus, vyr. direktorius nurodė svarbesnius dabartinio mėto reikalus ir uždavinius. Karas ne mažai palietė pieno perdirbimo bendrovių turtą, įrengimus ir finansinius reikalus. 4 pieninės sugėdė, 2 apdegė. Apie visas pienines žinių neturima. Sovietų Rusijos įstaigos neužmokėjo už išvežtą nuo gegužės 9 d. sviestą. 1.478.083 rb. už kiaušinius — 4.338.306 rb. viso — 5.816.389 rb. Rusų kariuomenė ir kitos jų įstaigos už paimitus pieno produktų nesumokėjo 1.160.000 rb. Tuo būdu Pienocentras turi apie 7 mil. rublių nuostolių, o pieninių nuostoliai prašoka 2 milijonu rublių.

Šiuo metu Pienocentras rūpinasi susidariusius nuostolius išlyginti.

Pienocentro finansinė padėtis šiuo metu nėra gera. Turint galvoje tai, kad per karą sugėdusios pieninės reikš atstatyti, o turėjusias nuostolių dėl produktų paėmimo paremti, Pienocentru reikalinga rūpintis kreditų. Kreditus, rodos, pavyks gauti iš Žemės Banko.

Nukentėjusioms nuo karo pieno perdirbimo bendrovėms atstatyti ir nukentėjusiems pieno ūkio veikėjams paremti, reiktų skirti dalį Pienocentro 1940 m. pelno. Be to, direktorius pageidavo, kad ir pieno tiekėjai sutiktų dengti nukentėjusių bendrovių nuostolius paaukodami dalį pinigų už pristatytą pieną. Dešimt pieno perdirbimo bendrovių tam reikalui jau paaukojo per 23.000 rublių.

Narių verbavimas ir kuro reikalai

Direktorius Bublys savo pranešime „Pieno perd. b-vių rajonai, pieninių tinklas, narių verbavimas ir pieninių aprūpinimas pienininkystės reikmenimis“ palietęs pieno pristatymo prievole, ragina ūkininkus paskelbtuosius nuostatus sąžiningai vykdyti. Gyvename karo sąlygose ir dėl to turime kiek suspausti. Jei tai galime padaryti tik paaukinti, tai turime daryti, kad nebūtume raginami.

Paskelbus būtiną pieno pristatymą į pienines, tiek pieno kiekis jose, tiek ir pieno statytojų skaičius žymiai padidės. Pieno perd. b-vės, ypač tos, kurių rajone pieninių ir punktų tinklas retas, turi susirūpinti tą tinklą išplėsti. Pienocentras numatė, kad

17 pieninių turės suorganizuoti 30 punktų sviestui ir sūriui supirkti.

Pienocentras daugiau dėmesio kreips darbu vietose. Tuo tikslu jis sustiprins bendrovių priežiūrą instruktavimu ir revizavimu. Pieninės suskirstytos į 8 rajonus. Kiekviename jų bus po du instruktorius: gamybos ir sąskaitybos.

Palietęs narių verbavimo reikalą, jis daro išvadą, kad bendrovės turi sudaryti sąlygas pieno statytojus verbuoti nariais. Nurodo visą eilę pieninių, kurios turi būti tuo tikslu panaudotos.

Pieninių aprūpinimas pienininkystės įrankiais, prasidėjus karui, sunkiai vyko. Ypač labai tas reikalas pašlijio šiemet. Pieninės turi įvertinti susidariusią padėtį. Jos turi taupiau eigtis su savo reikmenimis. Padidėjęs pieno pristatymas pareikalaus daug indų. Todel vietiniame fabrike yra užsakyta

10.000 bidonų pienui ir grietinėlei

ir vedamos derybos dėl užsakymo 10 litrų talpos bidonėlių. Taip pat numatoma bidonus gaminti ir iš medžio.

Kuro klausimas pieninėms yra labai svarbus. Bendrovės turi dėti visas pastangas pereiti į vietinio kuro naudojimą, nes esamose sąlygose skysto ir kitokio ne vietinio kuro gauti yra labai sunku.

Sviesto gamybos tobulinimas

Direktorius Baltramijūnas savo pranešime „Sviesto gamybos tobulinimo klausimai“ lietuvių daugiausia tą reikalą. Ligi bolševikų okupacijos 65% Lietuvos pieno produktų buvo tiekiami Vakarų Europos ir tik 15% — vidaus rinkai. Mūsų produktų kokybė buvo pasiekusi labai aukšto lygio. Bolševikams kraštą okupavus, mūsų pieno produktų kokybė krito. To pasekoje 1941 m. pirmame pusmetyje I rūšies sviesto procentas gerokai sumažėjo palyginus su tuo pačiu pernai metu laiku.

Šiandien mes gyvename naujose sąlygose. Mes esame pašaukti visomis jėgomis atstatyti pieno ūkį ir jį patobulinti. Pirmoje eilėje turime atstatyti pieninių svarą, tvarką ir darbo drausmę. Sviesto vandeninumas neturi viršyti nustatytos procento. Neabejojame, — pažymėjo direktorius — kad bus padėta visos pastangos plėsti ir punktus kultūringai laikyti. Tikime, kad darbas jose bus vykdomas drausmingai, kad bus siekiama mažiausiomis išlaidomis pagaminti aukščiausiosios kokybės produktą. To iš mūsų šiandien reikalauja mūsų krašto ir Did. Vokietijos armijos interesus.

Pranešimams pasibaigus atstovai iš vietų iškėlė daug įvairių klausimų. Į juos atsakė vyr. direkt. Jacevičius, o į kai kuriuos vokiečių civilinės valdžios atstovas p. Deflorin.

Suvažiavimas baigtas tris kartus sušunkant valio Vokietijos Flurerio ir vokiečių kariuomenės garbei.

Po to visiems atstovams Rambynio restorane įvyko bendri pietūs.

Dar vienas Rooseveltto žingsnis į karą

Amerikos laivams leista gabenti ginklus į tam tikras britų imperijos dalis

NEW YORKAS. IX. 16. Associated Press žiniomis, Jungtinių Valstybių užsienių reikalų ministerija paskelbė teisingumo ministerio Biddlės nuomonę, kuria Jungtinių Valstybių laivai, veikiant neutralumo įstatymui, gali gabenti karo medžiagą ir keleivius į visas Britų Imperijos dalis, išskyrus Suvienytą Karalystę, Indiją, Australiją, Kanadą, Naująją Zelandiją ir Pietų Afriką. Neutralumo įstatymas, sakoma tame teisingumo ministerio rašte, liečia tik transportą į kariaujančias valstybes. Kaip tokias prezidentas Rooseveltas savo 1939 metų lapkričio 4 d. paminėjo tik nurodytas valstybes, bet kitų užjūrių imperijos dalių nepaminėjo. Tuo būdu transportai į tas kitas dalis yra galimi. Associated Press tą teisingumo ministerio pareikštą nuomonę laiko „tolesniu karo prieš ašį pasmarcinimu“.

NEW YORKAS. IX. 16. „Teisingumo ministerio Biddle pareikšta nuomonė pašalina visas abejones dėl to, ar Jungtinių Valstybių prekybos laivai turi teisę gabenti karo

medžiagą į britų imperijos uostus“, konstatuoja laikraštis „New York Times“ ir toliau rašo, kad dabar Jungtinių Valstybių laivai galės gabenti karo medžiagą ir tokius britų uostus, kaip, pavyzdžiui, Hongkongą, Burmą ir Suezą. Tačiau Jungtinių Valstybių laivai negalės įplaukti į Airijos uostus ir į Viduržemio jūroje esančius britų uostus, kiek jie priklauso karo zonai.

KĄ APIE TAI RAŠO VOKIEČIŲ SPAUDA

BERLIN. IX. 16. Dėl Jungtinių Valstybių karo laivyno ministerio Knoxo kalbos ir Jungtinių Valstybių vyriausybės pranešimo, kad Amerikos laivams atleityje leidžiama gabenti karo medžiagas ir keleivius į tam tikras britų imperijos dalis, pasisako Berlyno popietinė spauda.

„Deutsche Allgemeine Zeitung“ rašo: „Rooseveltas, tęsdamas savo politiką — pamažu įpratinti Jungtinių Valstybių publiką prie karinių nutarimų, sudavė dabar naują

smūgį neutralumo įstatymui. Dabar Jungtinių Valstybių laivams leidžiama gabenti ginklus į visus anglų atramos punktus. Pasirodo, kad Rooseveltas stengiasi sukelti konfliktus visose pasaulio jūrose, ir tas jo noras dar labiau ryškėja, davus jam cinišką leidimą plaukti į šiuos ginklus gabenančius laivus taip pat ir Jungtinių Valstybių keleivius“.

„Berliner Lokalanzeiger“ pastebi: „Rooseveltas ir jo karo laivyno ministeris ruošiasi torpeduoti paskutinius neutralumo įstatymo likučius. Tuomi jie tikisi taip pat sužlugdyti ir taiką Jungtinėse Valstybėse. Melais ir provokacijomis, gengsterišku būdu traktuojami įstatymai ir teisė, stengiantis brutalia jėga pasiekti numatytąjį tikslą“.

TOKIO. „Asahi Šimbun“ praneša iš Nankino, kad Didžioji Britanija, Jungtinės Valstybės ir Sovietų Sąjunga nedavė sutikimo Čunkingo vyriausybei dalyvauti Maskvoje įvyksiančioje konferencijoje.